

LUM.

LUNDS UNIVERSITETS MAGASIN | NR 3 | 2022

Textplagiat passerar obemärkt

Obduktionen – en lektion om livet

Tio år med Medicon Village

Lundatrogen

SLÄKTEN HAR LÄST I LUND SEDAN 1714

Promotionsproffs – som klockare och doktor

I år finns anledning att fira dubbelt när doktorspromotionen genomförs två gånger. LUM passade på att följa domkyrkoklockaren Elisabet Nord när hon förberedde den första promotionen. Nästa gång, den 3 juni, har hon tagit ledigt – för att själv ta emot ring, doktorshatt och diplom.

Det råder en lite nervös men samtidigt uppsluppen stämning i domkyrkan när promotörerna övar inför morgondagens promotion. Detaljerna är viktiga för att ceremonin ska upplevas som högtidlig. Akten då doktorerna får sina insignier får inte gå för fort. Promotörerna måste sätta på hatten eller kransen med värdighet, vid rätt tidpunkt och komma ihåg att avsluta ceremonin med det latinska ordet *vale* och inte *salve*, och så vidare.

– Jag tycker om när det är mycket att tänka på och det här förbereds med stor noggrannhet. Om någon blir besviken för att det inte blev som personen hade föreställt sig skulle det vara ledsamt, säger domkyrkoklockaren Elisabet Nord, som tillsammans med universitetets övermarskalk Carin Brenner håller i många av trådarna under promotionen. ►

Domkyrkoklockaren Elisabet Nord övervakar repetitionerna inför doktorspromotionen i domkyrkan. Hon visar också Storklockan i det norra tornet, som är en av domkyrkans fem klockor.

FOTO: KENNET RUONA

297 doktorer deltog i "uppsamlingspromotionen" där de som skulle ha promoverats 2020 och 2021 – då promotionen var inställd på grund av pandemin – kunde delta. Inne i domkyrkan var ceremonin lika stilig som vanligt, medan utemiljön var mer av en byggarbetsplats eftersom kyrktornen håller på att renoveras. FOTO: HENRIK KARSTRÖM

► Dagen före promotionen när allt ska repeteras är det Elisabet Nords jobb att se till att arbetet flyter på smidigt. Hon går omkring bland tekniker, kameramän, marsalkar och kransflickor och arbetsleder och är beredd att rycka in där det behövs.

ELISABET NORD står med ett ben i kyrkan och ett i universitetet. Hon har delat sin tid mellan kyrkjobbet och att skriva en avhandling i Gamla testamentets exegetik. När vi träffar henne i maj ska hon disputeras om någon vecka och promoveras den tredje juni.

– Det känns roligt att få vara med om promotionen själv. Jag har jobbat på doktorspromotioner sedan 2007 då jag började arbeta i domkyrkan. Domkyrkoklockare har jag varit sedan 2019.

Titeln domkyrkoklockare leder ofelbart tankarna till den puckelryggige Quasimodo i Victor Hugos "Ringaren i Notre Dame". Men Elisabet Nords vardag är givetvis långt ifrån en klockares i 1400-talets Paris. En modern domkyrkoklockare arbetsleder vaktmästeriet i domkyrkan. Hon planerar verksamheten med domkyrkokaplanen, schemalägger, hanterar inköp och ser till att det finns sådant som oblater, ljus och vin till gudstjänsterna. När det är dags för domkyrkans klockor att ljuda kan hon, eller de andra vaktmästarna, ombesörja allt via en dator.

– Flera av ceremonierna som sker i kyrkan som dop, vigsel, begravningar och promotioner, hör till det vardagliga för oss som jobbar här, men är unika tillfällen i livet för

de som deltar i dem. Det måste helt enkelt bli bra, säger Elisabet Nord.

Hon tycker att det bästa med arbetet är när de som deltar i ceremonierna är nöjda och har fått ett fint minne med sig.

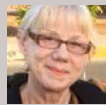
MITT UNDER GENREPET kommer "kanonkillen", det vill säga han som via en lina som dras från kanonerna och in i kyrkan signalerar när de ska avfyra. Det är kanonkommunikation som fungerade långt före mobilernas tid, och gör så än idag. Alla måste veta sin roll för att allt ska klaffa nästa dag, för då är det skarpt läge. När de 297 doktorerna ska ta emot sina insignier – hatten eller kransen, ringen och diplommet – måste allt fungera perfekt.

GISELA LINDBERG

REDAKTION

Jan Olsson
redaktör
046-222 94 79
jan.olsson@kommunikation.lu.se

Maria Lindh
biträdande redaktör
046-222 95 24
maria.lindh@kommunikation.lu.se

Lena Björk Blixt
journalist naturvetenskap
046-222 71 86
lena.bjork_blixt@science.lu.se

Petra Francke
journalist och formgivare
046-222 03 16
petra.francke@kommunikation.lu.se

Åsa Hansdotter
journalist medicin
046-222 18 87
asa.hansdotter@med.lu.se

Louise Larsson
journalist ekonomi
046-222 08 44
louise.larsson@ehl.lu.se

Gisela Lindberg
journalist humaniora och teologi
046-222 72 33
gisela.lindberg@kansliht.lu.se

Ulrika Oredsson
journalist samhällsvetenskap
046-222 70 28
ulrika.oredsson@kommunikation.lu.se

Jessica Sellergren
journalist teknik
046-222 85 10
jessika.sellergren@lth.lu.se

Eva Johannesson
ansvarig utgivare
046-222 14 97
eva.johannesson@kommunikation.lu.se

Adress: LUM, Lunds universitet,
Box 117, 22100 Lund

Internpost: Hs 22 **E-post:** lum@lu.se

LUM på nätet: www.lu.se/lum

Annonser: lum@lu.se

Prenumerationer: Anställda vid LU får
LUM gratis. För prenumeration kontakta eva.
westerberg@kommunikation.lu.se, tel 046-
222 70 10.

Adressändring: Anställda anmäler ändringar
till katalogansvariga vid institutionen (motsv).
Övriga skickar ändringsuppgifter till LUM, gamla
adressrutan bifogas.

Tryck: Ljungbergs Tryckeri i Klippan

Nästa LUM: Manusstopp: 31 augusti.
Ut kommer: 22 september.

ISSN: 1653-2295

Omslag: Gunnar Wetterberg. Foto Kennet
Ruona.

LUM.

LUNDS UNIVERSITETS MAGASIN

Lunds universitets magasin LUM utkom första gången 1968. Det når i dag samtliga anställda och nästan lika många utanför universitetet. LUM har en upplaga på 11.700 exemplar och utkommer med 6 nummer per år.

smakprov.

6 Verktåg missar plagiat

Texter som plagierats från två av de största akademiska förlagen slinker igenom det textmatchningsverktyg som LU och andra svenska universitet använder. Nu larmar lärare.

12 Hot mot den akademiska friheten

Organisatorisk autonomi är den viktigaste frågan för svenska universitet, anser LU:s planeringschef Tim Ekberg. Valutgången i september kan få betydelse för den akademiska friheten och universitetens självständighet.

16 Åttonde generationen

I dagarna spelas en ny omgång av Fråga Lund in och historikern Gunnar Wetterberg tar återigen plats i panelen. För LUM berättar han om den egna prästsläktens drygt 300-åriga band med Lunds universitet och varför han själv inte blev präst.

18 Med döden som lärare

Att förstå döden är ett sätt att lära om livet. Elisabet Englund har arbetat på patologen i över fyrtio år. LUM var med vid en obduktionsförevisning för sju läkarstudenter.

24 Medicon Village – en satsning som gick hem

Medicon Village var en satsning med frågetecken när den såg dagens ljus för tio år sedan. Många var positiva men inte alla. Hur går tongångarna idag?

Antiplagiatverktyget Ouriginal upptäcker inte när texter har plagierats från artiklar publicerade på två av de största akademiska förlagen. FOTO: SHUTTERSTOCK

Trubbigt verktyg släpper igenom plagierade texter

FUSK. Det verktyg som Lunds universitet använder för att upptäcka plagiat är långt ifrån heltäckande. Risker är stora att studenter som vill fuska aldrig upptäcks.

Antiplagiatverktyget Ouriginal (tidigare Urkund) släpper igenom texter som plagierats från vetenskapliga artiklar publicerade på två av de största akademiska förlagen. Samma sak med flera mindre förlag. Det upptäckte Hervé Corvellec, professor vid institutionen för Service management och tjänstvetenskap, efter att hans kollega Tullia Jack slagit larm.

– En av hennes studenter hade kopierat delar av kurslitteraturen ordagrant men Ouriginal reagerade inte. Jag har fått bekräftat att många förlag inte fångas upp av Ouriginal, däribland två av de absolut största. Jag tycker det är jätteviktigt att alla lärare får kännedom om det. Ouriginal är bara falsk trygghet, säger Hervé Corvellec.

Han har varit i kontakt med Mats Blomberg, bibliotekarie på Samhällsvetenskapliga fakulteten och fakultetens represen-

Hervé Corvellec, Mats Blomberg och Elin Bommenel.

FOTO: KENNET RUONA, FREDRIK VANEK OCH MATTIAS WELLANDER LÖFGREN

tant i Digitala lärmiljöer som ansvarar för Ouriginal. Mats Blomberg bekräftar att det finns stora brister i vad Ouriginal fångar upp.

– Det stämmer att de här två förlagen och flera andra inte täcks av Ouriginal. Samtidigt är det det bästa verktyget som finns på marknaden för att upptäcka plagiat och det har upphandlats via Sunet, så

andra svenska lärosäten använder också det, säger Mats Blomberg.

ELIN BOMMENEL är ledamot i disciplin-nämnden. Den första september börjar hon ett nytt, ett och ett halvt år långt uppdrag om akademisk hederlighet. Uppdraget gäller hela Lunds universitet. För henne kom

nyheten om bristerna i Ouriginal som en överraskning när Hervé Corvellec berättade.

– Jag tycker det är bra att detta uppmärksammas. Det måste bli känt bland lärarkåren att Ouriginal inte fångar upp de tidskrifter som många studenter, främst inom de torra fakulteterna, allra helst vill citera, säger Elin Bommenel.

LUNDS UNIVERSITET har använt Ouriginal och Urkund som textmatchningsverktyg i mer än tio år. Hur många fuskare som slunkit igenom på grund av att alla förlag inte täcks in är det ingen som vet. Trots att det handlar om lång tid tror inte Elin Bommenel att det rör sig om särskilt många.

– Av de som vill fuska tror jag att de flesta till exempel använder olika sajter på nätet, inte plagierade artiklar från etablerade akademiska förlag, säger hon.

ENLIGT MATS BLOMBERG litar många lärare sannolikt för mycket på Ouriginals kapacitet. När verktyget introducerades var det som ett komplement, och inte avsett att vara den enda garanten för att upptäcka plagiat. Veldig få inom lärarkåren lär enligt honom ha kännedom om att Ouriginal inte har tillstånd att textmatcha studentarbeten mot källor publicerade hos två av de absolut största förlagen samt ett antal andra förlag.

– Lärare som helt förlitar sig på Ouriginal bör nog ta sig en rejäl funderare och ta fram en strategi för hur de arbetar. Man kan förebygga fusk genom att informera om vad som räknas som plagiat. Sen tycker jag man ska tänka på att om uppgifter och tentor kan besvaras genom att bara klippa och klistra så är det antagligen inga bra frågor och uppgifter, säger han.

HERVÉ CORVELLEC UPPLEVER att de allra flesta som han varit i kontakt med tycker det är bra att bristerna lyfts fram i ljuset.

– Jag tycker det är viktigt att lärare blir uppmärksamma på detta. Att studenterna också får veta det nu när vi går ut med detta är något vi måste hantera. Bristerna hos Ouriginal skapar orättvisa och sätter rätts-säkerheten ur spel, säger han.

JAN OLSSON

Kritik från JK om disciplinärenden:

För lång tid mellan anmälan och beslut

FUSK. – Det är en oerhörd fördel att få en sådan granskning som vi nu fått av Justitiekanslern, säger chefsjurist Annette Nilsson angående handläggningen av disciplinärenden.

I huvudsak är rutinerna rätts-säkra och fungerande – men tiden mellan anmälan och beslut har varit för lång.

Under pandemin, särskilt under 2020, mer än fördubblades antalet ärenden om fusk vid tentor. Dessa administreras och utreds av avdelningen Juridik, som före pandemin hade två personer avsatta för disciplinärendena.

– Vi har anställt fler och nu är det fem personer som arbetar med det, säger Annette Nilsson. Disciplinnämndens sammanträden hålls numera också varje vecka istället för var tredje.

DET HAR DOCK INTE GÅTT att undvika en viss eftersläpning och de ökade handläggningstiderna fick Justitiekanslern, JK, att gå in och granska Lunds och även Göteborgs universitets handläggning av disciplinärenden. Man kom fram till att båda universitetens rutiner i huvudsak var välfungerande – men att handläggningstiderna på i genomsnitt tio månader var i längsta laget. För LU:s del upptäckte man också en eftersläpande diarieföring i ungefär en fjärdedel av ärendena. Från och med mitten av 2021 har diarieföringen klart förbättrats, konstaterar JK.

Chefsjurist Annette Nilsson.
FOTO: PER-OLA NILSSON

Annette Nilsson håller med JK om kritiken och är glad över att de blivit granskade och fått handläggningen och rättssäkerheten bedömd som väl fungerande. Hon är också glad över att de nu med ökad personalstyrka nästan är ifatt och tror att de redan till halvårsskiftet kommer att nå den önskvärda handläggningstiden.

– Åtta månader har av JK ansetts vara en godtagbar handläggningstid, men vårt mål är sex månader och det kommer vi snart att uppnå, säger hon.

ANTALET DISCIPLINÄRENDEn börjar nu långsamt sjunka, men är ändå fortfarande fler än före pandemin. Annette Nilsson menar också att "otillättna samarbeten" har ökat vilket innebär att det inte längre bara handlar om "plagiat" bland ärendena om studentfusk.

MARIA LINDH

Fysiker och kemister om att sametableras i Science Village:

Världens chans!

SCIENCE VILLAGE. Det råder stor enighet mellan fysikerna och kemisterna om att etableringen i Science Village bör ske samtidigt och så snart som möjligt. Det finns även förslag på hur de bägge institutionerna ska kunna samverka.

Leif Bülow.

Kemiska institutionens prefekt Leif Bülow beskriver den kommande nyetableringen och sammanläggningen som "världens chans" och säger att den stora majoriteten inom institutionen är positiv.

– Det har varit en ganska lång förankringsprocess. Nyligen hade vi en gemensam temadag med fysikerna uppe på Brunnsberg och det var roligt att få lära känna varandra lite mer.

JOACHIM SCHNADT, som är prefekt för Fysiska institutionen, är också positiv och tycker att resan mot Science Village känns spännande. Att organisatoriskt gå ihop med kemisterna är intressant även om han menar att man inte riktigt är framme vid hur det ska se ut än.

– Jag ser dock fler möjligheter än utmaningar med det förslaget, säger han.

Linnea Mörth, Eva Åkesson och Carina Jarl på Science Village-kontoret granskar planerna. På sikt kommer de kemiska och fysiska institutionerna att lämna sina nuvarande byggnader vid Sölvegatan. FOTO: MARIA LINDH, KENNET RUONA OCH HAMPUS NILSSON

Det handlar om två ungefär lika stora institutioner på cirka 300 personer som då skulle kunna samverka nära varandra.

En omfattande remiss med olika scenarier kring hur etableringen i Science Village skulle kunna gå till, gick ut till både direkt och indirekt berörda grupper tidigare i år. Sammanlagt skickades den ut till 80 institutioner, enheter och grupper som representerar både lärare, forskare, doktorander, tekniker, administratörer, personalorganisationer och inte minst studenter. Det kom in 39 svar som tagits om hand och sammanstälts på Science Village-kontoret.

– Det är många väl genomarbetade svar, konstaterar Eva Åkesson, som ansvarar för koordinering och samordning av universitetets etablering på Science Village.

HON ARBETAR TILLSAMMANS MED projektledare Carina Jarl och kommunikatör Linnea Mörth och de menar att remissarbetet har satt igång en stor aktivitet och kreativitet. De flesta har gjort någon typ av SWOT-analys med hot och möjligheter och Naturvetenskapliga doktorandrådet har även gjort en konsekvensanalys i sitt remissvar.

– Det finns så klart alltid en oro med förändringar, säger Eva Åkesson som tillsammans med sina projektkollegor gjort en sammanställning av remissvaren, där även riskerna listas.

Bland dessa finns finansieringen – hur mycket dyrare kommer det att bli? Hur ska det fysiska avståndet överbryggas mellan det som flyttas och det som blir kvar? Hur ska verksamheter vid Sölvegatan utvecklas? Hur blir det med stödfunktionerna – vad ska följa med och vad blir kvar? Och hur blir samarbetet med resten av universitetet?

Eva Åkesson tycker att tiden talar för etableringen i Science Village.

– Det är en fantastisk möjlighet att göra det här och nu när vi precis kravlar oss ur en pandemi med distansarbete och en aktiv debatt om framtidens lärandemiljöer pågår. Att då få möjlighet att skapa något nytt. Det är perfekt tajming, säger hon.

En etablering så snart som möjligt (scenariot 5 i remissen), skulle kunna innebära 2029. Leif Bülow har räknat på hyreskostnaderna och menar att deras nuvarande

lokaler i flera fall är ineffektiva och rätt ålderstigna. Hela Kemacentrum "hotas" också just nu av placeringen av det nya sjukhuset där Smörlyckan alldeles i närheten är ett av alternativen.

– Jag tror inte att hyrorna kommer att bli så mycket högre i slutändan jämfört med om vi skulle stanna kvar, säger han.

Däremot ser han en annan risk i att hålla igång en samlad grundutbildning under tiden flytten pågår, och det är något man får förbereda för.

BÅDE LEIF BÜLOW och Joachim Schnadt är mycket glada över att studenterna nu också ställer sig positiva till Science Village. Och de är också båda angelägna om att betona att det handlar om så mycket mer än en flytt. Snarare om verksamhetsutveckling.

– Ja, det måste bli någonting nytt och leva upp till visionen som LU har för Science Village med nya kunskapsintensiva kontaktytor och att forskningen och utbildningen kommer närmare varandra, säger Joachim Schnadt.

Eva Åkesson menar att det nu är många beslut att fatta, och att det varken får gå för fort eller för sakta.

– Folk och verksamheten måste hinna med, säger hon. Men om detta görs klokt kan Science Village bli en hävstång för hela universitetet.

När remissvaren är färdigbehandlade av respektive fakultetsledningar och beslutet är taget fram mot höstkanten så startar arbetet med projektering av marken, upphandling och lokalplanering. Men redan nu funderas det lite smått på lokaler. Leif Bülow är angelägen om att kemisterna och fysikerna under alla omständigheter ska ha samma entré.

– Så att man träffar varandra när man kommer på morgonen och går på kvällen, säger han.

Joachim Schnadt.

Vicerektor Per Mickwitz. FOTO: KENNET RUONA

Elva förslag till profilmråden vidare i processen

FORSKNING. Av de 24 intresseanmälningar till profilmråden, som kommit in från universitetets forskargrupper, valdes elva ut till en fördjupad bedömning.

Prioriteringen av intresseanmälningarna diskuterades i rektors ledningsråd och delades efter rådets prioriteringar in i två grupper. Den första med de elva som gick vidare till fördjupad bedömning och den andra med de resterande tretton som inte gjorde det.

I månadsskiftet maj/juni intervjuades företrädarna i den första gruppen av en panel bestående av dekanerna, studentrepresentanter, externa professorer och vicerektor Per Mickwitz.

Den 23 juni ska rektor fatta beslut om vilka av de nu utvalda elva profilmråden som universitetet ska fortsätta att arbeta med. En siffra som tidigare nämnts är att hela processen ska utmynna i ett slutgiltigt förslag till Vetenskapsrådet med fem profilmråden från Lunds universitet.

– Intresseanmälningarna innehöll många spännande idéer till ny och unik forskning, samverkan och utbildning. De visade också klart hur många världsledande forskningsgrupper det finns på Lunds universitet, kommenterar Per Mickwitz i universitetsledningens nyhetsbrev.

MARIA LINDH

Läs mer och följ utveckling av profilmrådena på profile-areas.blogg.lu.se

Mervan Sert har en grav synnedsättning och tycker att mycket på LU:s webb fungerar dåligt, trots nya lagkrav på tillgänglighet. FOTO: PRIVAT

Förbättrad webbtillgänglighet – men det finns fortfarande brister

TILLGÄNGLIGHET. Det har blivit lättare för personer med funktionsnedsättningar att ta till sig information på många av universitetets hundratusentals webbsidor.

Men fortfarande finns brister och kritiken har inte tystnat.

Mervan Sert har en grav synnedsättning och i somras blev han klar med sin master i statsvetenskap. När han idag går in på universitetets webb tycker han fortfarande att mycket är dåligt, trots nya lagkrav på tillgänglighet.

– Fakultetens hemsidor och en del andra sidor har blivit bättre, men de stora problemen finns kvar, säger Mervan Sert och får medhåll av Peter Svensson, webbkoordinator vid universitetet som jobbar övergripande med tillgänglighetsfrågor.

– Kritiken är berättigad, säger han.

För mycket vitt, tunna bokstäver och dålig kontrast är exempel på sådant som ställer till det för personer med nedsatt syn. Mervan Sert berättar att han känner personer med samma synnedsättning som han själv och som på grund av dålig tillgänglighet på

webben har lämnat universitetsutbildningar i förtid och aldrig slutfört dem.

Universitetet är en myndighet och myndigheter måste leva upp till vissa minimikrav vad gäller att göra webben tillgänglig för alla. Att det är minimikrav innebär ofrånkomligen att funktionsnedsatta ändå har problem att ta till sig allt på webben även om myndigheten lever upp till kraven.

För att möta lagkraven startade universitetet ett tillgänglighetsprojekt där Peter Svensson deltog. Han berättar att målet med projektet bland annat har varit att underlätta för webbpublicister att göra rätt genom att ta fram rådgivningsfunktioner och stöd. Detta finns numera på Medarbetarwebben.

BÅDE PETER SVENSSON och Mervan Sert framhåller att LU inte har sämre webbtillgänglighet än något annat lärosäte. Snarare tvärtom. Enligt Peter Svensson har ett annat universitet till och med hört av sig och frågat om de får kopiera stödet och rådgivningsfunktionerna som tagits fram i Lund.

Men vägen till att bli felfri är lång.

– Då tror jag att man måste börja göra på helt andra sätt och gå mot färre antal sidor och dokument på webben, och att innehållet som blir kvar håller högre kvalitet, säger Peter Svensson och nämner användningen av webbformulär istället för pdf:er som ett sätt att höja kvaliteten.

JAN OLSSON

VANLIGA BRISTER PÅ WEBBEN

- Videofilmer saknar undertexter.
- Felaktig och gammal information tas inte bort.
- Pdf:er saknar taggar.
- Mellanrubriker saknas.
- Omfattande bruk av visuella ikoner och symboler innebär problem att identifiera vad de betyder.
- Bristande kontraster och för lite användning av olika färger.
- Rörig navigering gör det svårt att dra nytta av hjälpmedel såsom talsyntes.

Vill nå fler studenter med inkluderande pedagogik

TILLGÄNGLIGHET. Bättre tillgänglighet handlar ofta om förbättrad teknik. Men tekniken måste gå hand i hand med inkluderande pedagogik och lagkrav får inte utgöra bromsklossar.

Det menar Håkan Eftring som forskar på olika sätt att göra kunskap mer tillgänglig.

Han tvekar inte när han ombeds att välja ett moment som han tycker gjorde störst nytta för flest studenter under pandemin.

– Det var att föreläsningar filmades och kunde ses i efterhand. Det var riktigt bra och hjälpte många studenter, inte bara de med funktionsnedsättningar.

HÅKAN EFTRING är universitetslektor vid Avdelningen för rehabiliteringsteknik, Certec, på LTH. Han är lite kliven till lagkravet att inspelningarna måste textas direkt. I grunden är det en bra regel, men det tar tid och kan i vissa fall innebära att lärare låter bli att spela in en föreläsning.

– Det bästa får inte bli det godas fiende. En filmad föreläsning kan ju hjälpa många, till exempel studenter med koncentrations-svårigheter att gå tillbaka och repetera, även om föreläsningen inte är textad från första början och därför inte är tillgänglig för alla, säger han.

HÅKAN EFTRING brinner för pedagogisk forskning, eller Universal design for learning (UDL), som han föredrar att kalla det. UDL innebär att skapa och testa verktyg i undervisningen som gör att så många som möjligt kan ta del av den.

– Alla är olika och befinner sig i olika situationer i livet. Vi tar inte sikte på en medelstudent utan vill skapa en inkluderande undervisning för en mångfald av studenter.

Det kan handla om studenter med funktionsnedsättningar eller som inte har svenska som modersmål. Det kan också vara

Håkan Eftring tycker att filmade föreläsningar är något gott som kom ur pandemin. FOTO: JESSIKA SELLERGREEN

studenter som måste arbeta för att finansiera studierna eller som har småbarn som måste lämnas och hämtas.

FÖR ATT FÖRBEREDA LÄRARE på diverse olika frågor från studenter och situationer som kan uppstå har han tillsammans med kollegor från andra länder tagit fram en situationskortlek. På de 67 korten beskrivs olika situationer som lärare kan ställas inför. Några givna svar finns inte, korten är ett sätt att uppmärksamma situationer och förmå lärare att diskutera dem med varandra.

– Kortet handlar inte om att något är rätt eller fel, utan beskriver situationer som det kan vara bra att förbereda sig på som lärare. Kanske kan kursupplägget hjälpa en student som missar någon föreläsning för att hen måste jobba just då.

I nuläget är korten digitala men en tryckt kortlek är på gång. Kortet finns förutom på svenska även på engelska, norska och finska. Googla "UDeL Context Cards".

JAN OLSSON

Anette Agardh. FOTO: JENNY LOFRUP

Tellus-projektet presenteras på LERU-konferens

TRAKASSERIER. Anette Agardh är en av huvudtalarna när LERU i dagarna anordnar en konferens för att diskutera sexism och sexuella trakasserier inom akademien.

Anette Agardh, professor i global hälsa, leder det forskningsbaserade Tellus-projektet om trakasserier vid Lunds universitet. Vid konferensen i Genève ska hon bland annat redogöra för resultat och erfarenheter av Tellus och tala om engagemanget inom universitetsvärlden för att diskutera sexism och sexuella trakasserier.

– Landskapet är förändrat efter #MeToo och en hel del har sannolikt blivit bättre, men problemet är inte löst. Det behövs ett fortsatt yttre opinionstryck för att arbetet inte ska tappa fart, inte minst genom uppmärksamhet i media, säger hon.

Anette Agardh poängterar vikten av kontinuerlig och öppen dialog mellan universitetet, studentkåren och forskarsamhället.

– Kontinuitet, uthållighet och långsiktighet är jätteviktigt i kampen mot sexuella trakasserier, för det tar tid att förändra attityder. Jag har en väldigt god och kontinuerlig dialog med vice rektor Jimmie Kristensson. Tellus har kopplats till Rådet för jämställdhet och lika villkor och kunskapsunderlaget ligger till grund för planering och implementering av åtgärder.

JAN OLSSON

Planeringschefen om riksdagsvalet 2022:

Den akademiska friheten blir alltmer hotad

VALET. Valresultatet i september kan påverka den akademiska friheten och universitetens självständighet gentemot den politiska makten. Principen om en armlängds avstånd mellan politiken och högre utbildning och forskning ifrågasätts allt oftare.

– Jag tycker att vi just nu är i ett läge där det viktigaste inte är att universiteten får mer pengar, utan att vi fortsätter hålla armlängds avstånd från staten. Vi ligger farligt nära och jag ser att det i dagsläget inte finns någon viktigare fråga än organisatorisk autonomi, säger Tim Ekberg, planeringschef vid Lunds universitet.

TIM EKBERG HAR ARBETAT vid Utbildningsdepartementet under fem olika ministrar från båda politiska blocken. Historiskt har, menar han, Socialdemokraterna verkat under parollen "Hela Sverige ska leva". I praktiken har det lett till fler universitet och högskolor på orter som tidigare inte haft högre utbildning och forskning. Perioder då det borgerliga blocket haft makten har prioriteringarna lutat mer mot excellens och spetsforskning och vikten av att forskningens uppmärksammas internationellt.

– Socialdemokraterna ser jag som en socialliberal kraft, så oavsett vilket block som har regerat så har krafter med liberala värderingar styrt Sverige sedan andra världskriget. Men nu finns andra politiska krafter som enligt mig inte är liberala och som riskerar att hota våra grundvärderingar och den akademiska friheten, säger Tim Ekberg.

Vad som är kunskap och hur fakta defi-

Planeringschef Tim Ekberg. FOTO: KENNED RUONA

nieras har blivit en allt hetare fråga. Högerpopulistiska krafter har bland annat riktat in sig på utbildning och forskning som är kopplad till jämställdhet och klimat. Dessa rörelser sprider klimattörnekelse, misstänksamhet och konspirationsteorier.

– Vad händer om vi får en regering som säger att "här får ni pengar men ni får inte använda dem till feministisk forskning". Vad händer om vi accepterar det? Är vi i så fall fortfarande trovärdiga som självständiga förmedlare och skapare av kunskap?

Fritt kunskapssökande och fri förmed-

ling av kunskap är kärnan i universitetens uppgift. Det finns ingen annan samhällsinrättning som har detta som sitt huvudsyfte. Denna unika ställning gör lärosätena extra skyddsvärda, enligt Tim Ekberg.

FRIHET HAR OLIKA INNEBÖRD för olika människor. En del lägger betydelsen i den individuella friheten – att få forska om vad man vill. På en annan nivå ryms den kollegiala akademiska friheten, det vill säga gruppens frihet. Ytterligare ett snäpp upp finns den organisatoriska friheten, och med den

frågan om, och i så fall hur hårt, politiken ska styra lärosätena.

– Den frågan bubblar nu och kommer att diskuteras mycket framöver, både här i Sverige och ute i Europa, tror Tim Ekberg.

FÖRUTOM ATT FRÅGAN om akademisk frihet och universitetens autonomi kan puffas i olika riktningar beroende på valutgången tror inte Tim Ekberg att höstens val får särskilt stor påverkan på universitetens verksamhet på kort sikt. Historiskt har de politiska partierna, oavsett färg, varit relativt försiktiga med att styra högre utbildning och forskning. Hans erfarenhet från arbetet i regeringskansliet gör att han till och med menar att det finns en viss rädsla från politikerhåll för att gå in och styra alltför oblygt och direkt.

– De har en viss inbyggd ryggmärgsreflex och försiktighet i förhållande till oss. Politiker vill helst inte gå in och mucka med oss för de vet att akademiker och forskare ofta har god kontakt med media.

SAMTIDIGT FÖREKOMMER styrning, och inte minst har den över tid ökat för forskningen, enligt Tim Ekberg. Tidigare var regeringen försiktig med att styra vad universiteten skulle forska om, men Utbildningsdepartementet har allt mer kommit att peka ut och satsa på olika prioriterade områden.

– Trenden har varit mer pengar, men också mer styrning.

De aktuella profilområdena innebär inte samma styrning. Varje lärosäte ska ta fram sina profilområden, utan att politikerna lägger sig i.

– Men bakom detta finns ett slags misstro som funnits länge bland politiker. Det är en misstro till vår förmåga att prioritera och att kraftsamla. Profilområdena blir som en signal att om vi kraftsamlar och förnyar oss så får vi pengar. Men den misstron är egentligen dåligt underbyggd. Forskningen vid universiteten har oftast en god förmåga att förändras, förnyas och vara relevant, säger Tim Ekberg.

JAN OLSSON

Energi blir viktig valfråga liksom lag och ordning

VALET. Höstens riksdagsval kan till stor del komma att färgas av frågor som inte hamnade särskilt högt på väljarnas priorlista för fyra år sedan.

Det menar statsvetaren Malena Rosén Sundström.

Lag och ordning har seglat upp som en av väljarnas viktigaste frågor, till stor del beroende på gängkriminaliteten i samhället.

– Jag räknar absolut med att lag och ordning tillhör de riktigt stora frågorna i valrörelsen. En mer oväntad uppstickare tror jag blir energifrågan, säger Malena Rosén Sundström.

Energiförsörjningen i kombination med kärnkraftens framtid kan för första gången sedan valet 1979, året innan folkomröstningen om kärnkraft, få stor uppmärksamhet.

– De höga priserna på bensin, diesel och el är viktiga plånboksfrågor, så energi blir säkert stort i valrörelsen.

När Miljöpartiet etablerade sig var miljön den viktigaste frågan två val i rad, 1988 och 1991. Sedan dess har den inte varit det. I och med att energifrågan lär bli stor i årets val riskerar miljön att rankas lägre av väljarna. Samtidigt räknar Malena Rosén Sundström med att många yngre väljare ser miljön som en av valets viktigaste frågor, kanske den viktigaste.

På frågan om hon ser något som lär få mindre betydelse för väljarna i år än för fyra år sedan nämner hon invandringen. Fortfarande en viktig fråga för väljarna menar hon, men inte alls lika dominerande som för fyra år sedan då flyktingkrisen 2015 fanns i färskt minne.

FOTO: MARIA STRÖMVIK

Malena Rosén Sundström.

JAN OLSSON

Ingen höjd risk för påverkan

VALET. Det finns en risk för påverkanskampanjer inför valet i september, men risken är inte större i år än för fyra år sedan.

Den slutsatsen drar James Pamment som forskar om detta vid Campus Helsingborg.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap upptäckte inför valet 2018 några påverkansförsök, men ingen samordnad kampanj för att påverka valutgången. Sedan dess har Sverige blivit bättre på att identifiera och bemöta den sortens försök till påverkan utifrån, enligt James Pamment, forskare vid Institutionen för strategisk kommunikation.

Å ena sidan är valsäkerheten och kraften att stå emot yttre påverkan bättre idag

än för fyra år sedan, å andra sidan har säkerhetsläget i Europa försämrats. Kriget i Ukraina gör det säkerhetspolitiska läget mindre förutsebart, något som försvårar arbetet med att ta fram tillförlitliga riskanalyser.

– Omvärlden är helt enkelt svårare att beräkna, men svenskarnas försvarsvilja och medvetenheten om rysk propaganda och hur ryssarna gör för att påverka har ökat markant så min slutsats är att risken för yttre påverkan ligger på ungefär samma nivå som i förra valet, säger James Pamment.

James Pamment

JAN OLSSON

Allt tyder på att TA-personalens distansarbetsavtal kommer att förlängas. FOTO: CHRIS MONTGOMERY/UNSPASH

Fortsatt möjligt för TA-personal att delvis jobba på distans

ARBETSVILLKOR. Pandemin har fött en ny arbetskultur bland TA-personalen, och Lunds universitet har förvandlats till en modern arbetsgivare.

Att delvis jobba på distans är det nya normala, fastslår bland andra kanslichef Mattias Brattström.

– Och så här vill vi fortsätta att jobba – även utan pandemi.

LUM har pratat med cheferna för de flesta fakultetskanslierna och ett par sektionschefer om hur pandemin påverkat dem och deras medarbetare och hur man tänker sig att arbeta i höst. Distansarbetsavtalen som ger möjlighet att arbeta fyrtio procent av sin arbetstid på distans, har de allra flesta under-tecknat och de löper på lite olika längd. Några har skrivit ettåriga kontrakt med sina medarbetare och andra halvårs. Ingen av de administrativa cheferna tror annat än att avtalen kommer att förlängas.

– Vi har haft workshops där vi listat plus och minus och även hur vi ska göra för att vända minusen till plus, säger Catrin Malmström på det naturvetenskapliga fakultetskansliet.

Det största plusset som alla chefer rap-

porterar om är att möjligheten att distansarbetet underlättar för medarbetarna att få ihop livspusslet. Att slippa pendla långa sträckor varje dag. Att känna att man jobbar på en modern arbetsplats och den tilliten som följer med en flexibel arbetstid. Från LTH:s kansli rapporterar Beatrice Nordlöf att flexibiliteten är väldigt uppskattad och återkopplingen från avdelningscheferna är positiv och att man fortsätter att arbeta på samma sätt under hösten.

MALOU ENGBERG DE CARVALHO på det samhällsvetenskapliga fakultetskansliet menar att LU är en stor modern arbetsplats och då kan man inte ta tillbaka den flexibiliteten som distansarbetet innebär.

– Jag ser inget sådant alternativ, säger hon.

Under själva pandemin hade hon individuella avstämningmöten med sina sexton medarbetare varannan vecka och under veckorna frivilliga starta-dagen-möten vid halv nio. Nu hålls i stort sett inga digitala möten inom kansliet längre, utan alla är på plats när det är gemensamma möten.

– Fredagen väljer många att arbeta hemifrån, konstaterar hon.

Även på det juridiska fakultetskans-

liet håller man nästan alla möten på plats. Helena Josefsson berättar att man försökt med hybridmöten med några på plats och andra på länk, men att det inte fungerat särskilt bra. Hon ser gärna att alla är på plats minst en dag i veckan då man kan ha de gemensamma mötena.

– Det är viktigt med balans både i arbetslivet och privat. Och känner man att någon jobbar hemifrån för mycket kan man kanske bara säga det – ”vi saknar dig”, säger hon.

På den konstnärliga fakulteten fattade dekanen ett undantagsbeslut gällande närvaron under pandemin. Det är svårt att utöva teater, musik och konst på distans varför den verksamheten i stor utsträckning fick fortsätta på campus, dock med minsta möjliga trängsel och så smittsäkra miljöer som möjligt.

– Det innebar ett stort behov även av tekniker och administratörer, säger Moa Lindell på kansliet. Och det blev ett rätt hårt tryck på dem för de fick se till att verksamheten kunde bedrivas så smittsäkert som möjligt.

PÅ KANSLIET arbetar åtta personer som kan utnyttja de fyrtio procenten som distansavtalen tillåter – men på institutionerna utnyttjas avtalen mer sparsamt.

Sektionen Externa relationer inom den universitetsgemensamma förvaltningen har 55 medarbetare, och sektionschef Margareta Nordstrand menar att deras verksamhet har en viss vana vid att alla inte är på jobbet.

– Vi har alltid folk utomlands och kunde detta med digitala möten, så omställningen för vår del var ganska odramatisk.

Men bland dem som jobbar på kontoret så är det tisdagar som alla ska vara på plats. I övrigt kommer man överens om vilka andra dagar man är på kontoret och så fortsätter man jobba även framöver.

MARGARETA NORDSTRAND pekar också på två minus med det nya arbetssättet som pandemin fört med sig. Det ena är när man försöker jobba samtidigt som man vabbar, och där får hon medhåll av bland andra Malou Engberg de Carvalho som tycker att är det vab så ska det vara det och då ska man inte jobba.

Alla chefer är också överens om att produktiviteten, verksamhetens behov, inte blir lidande på grund av att medarbetarna arbetar hemifrån. Men Margareta Nordstrand menar att man missar en del nya idéer som kan finnas i klivet utanför vardagsjobbet.

– Det blir mer av förvaltning än utveckling, säger hon.

Mattias Brattström ser fram mot mer närvaro i kafferummen i höst då han kan läsa av stämningen bland medarbetarna.

– Det blir en plattare kontakt när man inte ses, tycker han.

FRÅN CENTRALT HÅLL ser HR-direktören Marie Härstedt inte heller några hinder för fortsatt distansarbete framöver.

– Jag har inte fått några signaler om att det inte fungerar, säger hon. Men så klart ställer det högre krav på medarbetarskapet och som chef och ledare får man vara lite vaksam. Med nya arbetssätt uppstår nya dilemman.

Hon tycker att det är intressant hur en faktor utifrån kan påverka en organisation till att bli så förändringsbenägen som universitetet blivit.

MARIA LINDH

Förlagsredaktör Marianne Thormählen.

FOTO: GUNNAR MENANDER

LU Press ger global tillgång till lundaforskning

PUBLICERING. Lunds universitets eget bokförlag Lund University Press ger ut monografier och antologier på engelska och kan efter fyra år och tio publicerade böcker inom humaniora och teologi visa på vikten av Open Access.

Förlagsredaktören och professor i engelska Marianne Thormählen hoppas nu kunna få med fler fakulteter på taget.

Att publicera sin bok Open Access via ledande externa förlag är ofta en krånglig och dyr historia – 130 000 kronor är inte ovanligt.

Hos LU Press ingår att boken publiceras både i tryck och Open Access. Förlagets första bok "Humboldt and the Modern German University" av Johan Östling spreds globalt tack vare det.

– Den har sålts i cirka 100 exemplar, men laddats ner över 12 000 gånger i 110 länder. Open Access gör att forskningsböcker kan läsas av vem som helst var som helst i världen, säger Marianne Thormählen.

Förlaget som primärt ville ge ut forskning med internationell inriktning har övntat också upptäckt att det finns ett

stort globalt sug efter forskning som är svenskinriktad.

– Mycket högklassig lundaforskning ligger inlåst i det svenska språket och detta gäller inte bara forskning inom humaniora och teologi, säger Marianne Thormählen.

Men hon menar samtidigt att det är viktigt för kvaliteten på forskningen att forskare får skriva på sitt modersmål även när de vill nå ut globalt.

– Våra översättningar håller en hög språk kvalitet. Den kunde inte vara bättre om det skrivits på engelska från början, säger Marianne Thormählen.

GISELA LINDBERG

LU PRESS

Förlaget ger ut monografier och antologier skrivna direkt på engelska samt översättningar av böcker som först skrivits på svenska. Böckerna väljs ut via en peer-review-process och publiceras i både tryck och Open Access. För att nå ut globalt samarbetar LUP med prestigeförlaget Manchester UP som producerar och distribuerar böckerna.

Läs mer: lunduniversitypress.lu.se/

på djupet.

I slutet av maj spelades en ny omgång av Fråga Lund in. Historikern Gunnar Wetterberg har varit en av experterna sedan SVT:s långkörare nystartade 2016. Släkten Wetterbergs band till Lund och universitetet sträcker sig emellertid längre tillbaka än så. Allt började år 1714 – kanske ännu tidigare.

I förfäders spår

Gunnar Wetterberg är den åttonde generationen i sin släkt som har läst i Lund. Hans förfäder traskade upp och ned för Kungshusets vindlande ektrappa som studenter.

– 1714 skrev min förfader Andreas Wetterberg in sig vid Göteborgs nation i Lund och började läsa till präst. Möjligen ville han slippa gå ut i kriget som pågick, för studenter var befriade från krigstjänst, berättar Gunnar Wetterberg och tar ett andetag innan han fortsätter:

– Jag har inte kunnat belägga det men jag tror att Andreas svärfar, prosten Martin Kjerrulf, också studerade i Lund och att det i så fall var vid tiden för Skånska kriget på 1670-talet. Då är vi nästan tillbaka vid universitetets grundande.

Det som går att belägga är att Andreas Wetterberg efter studierna blev komminister i Torups församling utanför Varberg och efter honom följde nya generationer Wetterberg som utbildade sig till präster i Lund innan Gunnar Wetterbergs farfar bröt traditionen och blev förstebibliotekarie vid UB och chef för handskriftssamlingen i Lund.

– Jag är den åttonde generationen i rakt nedstigande led som har läst i Lund.

ATT PRÄSTYRKET FASCINERAR honom går inte att ta miste på. Släkten har präglats av präster, inte bara på fädernet utan också på mödernet där prästdöttrar från Skåne dominerar. Ändå är det inte den egna släkten som varit i fokus när han skrivit sin nya bok "Prästerna" som kommer i höst. Boken handlar om prästens roll i samhället och den roll prästen spelat för människors tro, från det att kristendomen kom till Sverige fram till år 2000 när kyrkan skildes från staten.

– Min släkt flimrar förbi bara. Mina förfäder har aldrig varit märkvärdiga präster. De har blivit kyrkoherdar och det är väl ett slags prästerskapets medelklass kan man säga.

Att släkten gått armkrok med universitetet i minst 308 år, förmodligen längre, är inget som ger Gunnar Wetterberg svindel.

– Snarare tvärtom. Det som slår en som historiker är hur pass kort tid som universitetet faktiskt har funnits. Prästerna har funnits i Sverige i över tusen år och det är bara den sista tredjedelen av den tiden som universitetet har funnits.

Gunnar Wetterberg har jobbat både som diplomat och byråkrat, men arbetar sedan 2014 som historiker, fri skribent och föreläsare. 2009 blev han hedersdoktor vid Humanistiska fakulteten i Lund och sedan 2017 sitter han i LU:s styrelse.

Har du själv övervägt att bli präst?

– Nej. Jag har inte tron och därför saknar jag den grundläggande förutsättningen för att bli präst. Ibland när jag går i kyrkan och lyssnar på en konsert och hör och ser allt det vackra så kan jag tycka att det är synd att jag inte har tron.

Vad är det du saknar?

– Det är nog innerligheten och en förtröstan på en högre makt. Ett av mina favoritstycken i musiken är Haydns Skapelsen. När jag lyssnar på det så är det något som lyfter. Jag förstår att de som har tron kan gripas av den.

Gunnar Wetterberg kom till Lund hösten 1971 och blev omgående en del av studentvänstern som växte fram i slutet av 1960-talet.

– Jag var med i Progressiv Studentfront, ett studentparti som hade makten på kåren under några månader. På den andra sidan politiskt i studentkåren stod Mats Svegfors och Jonas Hafström (LU:s nuvarande styrelseordförande reds. anm.) som jag har ett mycket gott förhållande till idag.

Hade du inte det på den tiden?

– Jo... det tror jag, man hade nog ganska stor respekt för klokt folk även om de inte tyckte likadant.

Gunnar Wetterberg har fortfarande kontakt med klokt folk vid Lunds universitet. Forskare i historia och ekonomisk historia tillhör bekantskapskretsen, likaså panelen i Fråga Lund. Och så är han extern ledamot i Universitetsstyrelsen.

– Vi som är lekmän i styrelsen är där för att det ska finnas en samhällsinsyn i universitetet och se så att det utvecklas i något så när god ordning.

Trots karriärer som både diplomat och byråkrat är det historiker Gunnar Wetterberg definierar sig som. Att det blev så avgjordes i barndomen.

– På min sjuårsdag fick jag en bredvidläsningsbok för småskolan som hette "Förr i världen". Den kom i tre delar och jag fick en del varje födelsedag, så när jag var nio år gammal visste jag att det var historiker jag skulle bli när jag blev stor.

TEXT: JAN OLSSON
FOTO: KENNET RUONA

Albin Hedén hjälper till att hålla i den avlidnes arm under den inledande undersökningen.

Döden som lärobok för livet

Elisabet Englund stöttar upp med sin expertis vid obduktionen.

För läkarstudenter gäller det att lära känna människokroppen utan och innan och att delta vid obduktioner är därför en viktig del i utbildningen. LUM var med vid ett undervisnings-tillfälle då en äldre man obducerades.

”För glad” för att vara patolog

Patologer och rättsläkare figurerar numera ofta i deckare och kriminalserier och beskrivs inte sällan som lite udda personer.

Elisabet Englund har arbetat på patologen i Lund i över fyrtio år. Hon har många gånger fått höra att hon är lite ”för glad” för att vara patolog.

– Ja, det finns en bild av hur de som jobbar med döda människor är, vilket kanske bidrar till att mystifiera både yrket och döden. Samtidigt har fler och fler också insett hur viktiga kunskaperna om döden är för att vi ska förstå livet – hur sjukdomar utvecklar sig och vilka behandlingar som fungerar, säger Elisabet Englund.

Hon är överläkare inom neuropatologi och adjungerad professor i Lund. Men det var en ren slump som gjorde att Elisabet Englund inledde sin forskarbana på patologen och hon fick börja med att fråga den dåvarande professorn vad en patolog egentligen sysslar med.

– Jag hade väl inte varit tillräckligt uppmärksam när vi läste patologikursen! Men sedan fick jag hjälpa till att undersöka hur Alzheimers sjukdom påverkar hjärnan och det var så intressant att jag blev fast.

HENNES FORSKNING inbegriper mestadels olika demenssjukdomar och stroke, där specialområdet är hjärnans vita vävnad som förbinder alla nervcellskroppar. Men hon har nyligen även studerat coronaviruset, som hon sett i hjärnan hos många avlidna patienter med covid-19.

– Det är otroligt spännande att försöka förstå hur hjärnan fungerar. Den är vår själ, vårt jag och ett svårbegripligt organ med elektriska signaler och mängder av substanser och hormoner. Dessutom står varje litet område i hjärnan för olika specifika funktioner. Det är mer än man kan säga om till exempel levern.

Men egentligen är det mindre än fem

Elisabet Englund forskar om demenssjukdomar när hon inte undervisar läkarstudenter.

procent av patologens tid som handlar om att obducera avlidna. Större delen går åt till att analysera vävnadsprover från levande patienter. Det kan till exempel vara tumördiagnostik eller inflammatoriska tarm- eller njursjukdomar, där det ibland är bråttom med en diagnos för att kunna påbörja en behandling.

Elisabet Englund undervisar även läkarstudenterna vid obduktionsdemonstrationerna.

– Första gången är det ofta äckel och fasa. Dels ska studenterna vänja sig vid en död kropp, dels är det lukten och dessutom ska de skära i en avliden människas kropp. Det skulle behövas fler än något enstaka obduktionstillfälle, vilket är fallet idag, för att de ska förstå vad de ska leta efter och dessutom ha en möjlighet att jämföra med vad de har sett vid tidigare undersökningar.

TILL HJÄLP vid obduktionen finns amanuenserna – studenter som har några års försprång i utbildningen och som är anställda för att assistera vid demonstrationen. De blir en blandning av kompis och handledare och kan hjälpa till att stötta studenterna.

PATOLOGI

- Patologi betyder läran om sjukdomar (eg. lidandet).
- Obduktion kommer från grekiska och betyder ”dra slutledning från”. Den engelska översättningen autopsy betyder ”handlingen att se själv”.
- Ungefär 100 000 personer dör varje år i Sverige. Av dessa obduceras tio procent, hälften inom klinisk patologi och hälften på rättsmedicinsk avdelning.
- Under 1950–60-talen var obduktionsfrekvensen cirka 80 procent i Malmö. Det ledde till att man kunde kartlägga och samla viktig kunskap om bland annat åderförkalkning och prostatacancer.
- Om det finns misstanke om att dödsfallet är onaturligt, skickas kroppen till rättsmedicin, efter begäran och beslut av polisen.
- I Sverige får ingen begravas utan dödsorsaksintyg.

– Merparten klarar av detta mycket bra, men vi är alltid uppmärksamma på att någon kan svimma, eller behöva ta en stunds paus i vilrummet.

ELISABET ENGLUND TYCKER att det roligaste med undervisningen är att få en grupp studenter som är lite bångstyriga och kanske lite rädda eller negativa från början. Att de sedan under obduktionen får en aha-upplevelse och ser nyttan av obduktionsprocessen.

– Helt enkelt att de förstår hur de kan använda döden som en lärobok för livet. När de börjar ställa relevanta frågor som visar att de tänkt framåt, känner jag en stor glädje över att de är på rätt väg och kommer att göra nytta i sina framtida yrkesroller.

TEXT: ÅSA HANSDOTTER
FOTO: JOHAN PERSSON

Läkarstudenterna är alla lite spända inför dagens obduktion.

Obduktionens dag

Det råder en spänd förväntan i omklädningsrummet på Avdelningen för klinisk patologi denna onsdag morgon. De sju läkarstudenterna byter snabbt om till skyddskläder och samlas sedan för en genomgång av dagens obduktionsfall – en äldre man som avlidit av hjärtstillestånd.

De båda amanuenserna går igenom mannens medicinska historia och vilka frågeställningar som studenterna ska titta närmare på under obduktionen. Väl i undersökningssalen ligger mannen naken på en stålbräda. Det hörs svag musik från högtalarna i taket. Alla blir märkbart tagna av situationen och en av studenterna gråter.

För Emma Neckmar är detta hennes andra obduktion. Denna gång är hon mer förberedd och vet vad som väntar – även om hon behöver flexa sina vader ett par gånger under obduktionens gång.

– Ja, det är som när man går Luciatåg och ska undvika att svimma – då behöver man spänna benmusklerna för att få upp blodtrycket, säger hon.

Amanuens Gabriele Lileikyte gillar att undervisa studenterna.

Trots att hon tentat av anatomikursen, har hon inte riktigt fått kläm på hur kroppen ser ut inuti förrän vid obduktionsföreläsningen. Den är viktig, även om den också initialt känns obehaglig.

AMANUENSERNA är läkarstudenter som går sista året i sin utbildning. De ställer frågor till studenterna under obduktionens gång och ser till så att alla förstår vad det är de ser och vad som händer.

– Jag gillar att undervisa och det är roligt att möta studenterna. Samtidigt upprätthå-

ler jag mina egna anatomikunskaper under tiden, säger Gabriele Lileikyte som har arbetat som amanuens i drygt två år.

När de olika organpaketen är uttagna ur kroppen får studenterna undersöka dem närmare i smågrupper. Albin Hedén har fått mannens hjärta och lungor framför sig. Ur ett av förmaken hänger flera trådar ut – resterna från en pacemaker och tillsammans med sin grupp får han i uppgift att studera organen i detalj. Han har ännu inte bestämt sig för vad han vill specialisera sig inom, men patologi står inte högt upp på listan.

ELISABET ENGLUND är med och följer obduktionen och tillkallas när amanuenserna behöver hjälp. För henne är det viktigt att studenterna förstår att när någon avlidit, då har det värsta redan skett.

– Vår uppgift nu är den sista medicinska gärningen, som är att ta reda på dödsorsaken och svara på frågor om sjukdom som kanske varit känd och effekten av given behandling. På så sätt får anhöriga ett avslut och sjukvården får veta vad som hänt.

**TEXT: ÅSA HANSDOTTER
FOTO: JOHAN PERSSON**

listan.

I år promoveras hon för andra gången. Det var 50 år sedan sist och nu blir hon jubeldoktor. Charlotte Erlanson-Albertsson, professor i experimentell medicin, är fortfarande aktiv och listar här fem av sina knep för ett gott liv vid Lunds universitet.

Fem knep för ett gott liv vid Lunds universitet

- 1** Hitta det roliga i tillvaron och var öppen för andras funderingar. Plötsligt kan något som man hållit på med mycket kännas irrelevant. Som när en äldre man sa att "den där nyttiga frukosten som du rekommenderar kan väl ingen äta – titta på mig jag äter som vanligt och mår jättebra". Han blev 99 år.
- 2** När något inte fungerar så klaga inte utan ta tag i det själv. När jag fick min sexåriga forskarasistenttjänst så sammanföll den med min föräldraledighet. Jag bad om förlängning med ett halvår men fick nej här. Då skrev jag till regeringen och det blev en lagändring. Personer före mig här hade fått till en annan lagändring om att man fick promoveras som medicine kandidat trots att man inte var färdig läkare.
- 3** Hjälp till att stoppa konflikter. Om någon i en utsatt situation har svårt att tala för sig själv – hjälp till! Man måste delta och säga vad man tycker på ett bra sätt. Vara rädda om varandra. När man talar om en person i tredje hand så kan man låtsas att den är i rummet. Då undviker man att säga negativa saker. Och bjud dina studenter på egna misslyckanden. Berätta om dem och visa att man kan komma upp ur gropar man fallit i.
- 4** Utnyttja drivkraften på universitetet. Drivkraften är det viktigaste på ett universitet. Den ska tas till vara – vad det än handlar om. Till synes ointressanta projekt och omöjlig forskning. Du kan ha en blivande nobelpristagare i ditt labb, man vet aldrig. Gå på seminarier du inte begriper. Något komplicerat kan mynna ut i något vardagligt begripligt och plötsligt ser man nya sammanhang.
- 5** Reagera mot redan förutbestämda experiment. Lyssna och reagera när folk antyder att de redan skrivit sin artikel och sen gör experimentet för att se att det fungerar. Tänk tvärtom. Experimentet först och artikeln sen. Kanske tänkte man fel, – kanske blir det en annan artikel. Undvik övertro på dig själv och dina teorier. Bjud in folk och låt fler vara med. Våga vara lite ödmjuk.

TEXT & FOTO: MARIA LINDH

Mynt av samma slag som de som hittades.

Mynt från 1400-talet röntgades fram

Efter 524 år på havets botten avslöjar en liten metallklump, stor som en tumme, hur krig och konflikter påverkade det ekonomiska och politiska landskapet i medeltidens Europa.

Marinarkeologen och forskningsledaren Brendan Foley kallade in tvärvetenskaplig expertis för att lösa gåtan med metallklumpen.
FOTO: MARCUS SANDEKJER, BLEKINGE MUSEUM

Den metallklump som skulle visa sig innehålla ett hundratal medeltida danska silvermynt, var inte större än en tumme.
FOTO: BRENDAN FOLEY

När det kungliga danska flaggskeppet Gribshunden sjönk i Blekinge skärgård vid slutet av 1400-talet tog det med sig mängder av tidsdokument i sin grav. Med hjälp av medicinsk skiktröntgen, dator-tomografi, har Historiska museets numismatiker Gitte Ingvardson och arkeologen Brendan Foley lyckats undersöka fynden närmare.

Gribshunden anses vara världens bäst bevarade fartyg av den typ som Christopher Columbus använde. År 1495 var Gribshunden på väg från Köpenhamn till Kalmar där Danmarks kung Hans skulle träffa Sten Sture den äldre för att få svenskarna att stanna kvar i Kalmarunionen. Men skeppet kom aldrig fram – det förliste utanför Ronneby där det försvann i glömska tills en dykar-klubb upptäckte vraket på 1960-talet.

NU PÅGÅR ETT NYTT FORSKNINGSPROJEKT

där delar av vraket grävs ut av professionella undervattensarkeologer. Bland alla de fascinerande fynd som hittats – en handbössa, delar av kanoner och armborst, kryddor, en tunna med resterna av en två meter lång atlantisk stör, och en sko med röd klack – finns en underlig, tumstor metallklump. Svaga antydningar i ytskiktet låter den kunnige ana vad det är: en mynnskatt. Metallklumpen bärgades 2019 och efter 524 år på havsbotten har några av metallerna i mynten bildat ett skal omkring dem.

Normalt sett skulle de fått bevara sin hemlighet: försöker man ta isär någonting som i århundraden korroderat samman till en enhet, riskerar man att skada eller rentav förstöra de enskilda mynten. Marin-arkeologen och forskningsledaren Brendan Foley kallade in tvärvetenskaplig expertis. DTU – Danmarks tekniska universitet – hade den tekniska utrustningen, och från Historiska museet involverades antikvarien och myntexperten Gitte Ingvardson.

Med hjälp av datortomografi, som tar en mängd röntgenbilder i tre dimensioner på mikroskalan, lyckades man tillsammans med fysikern Dirk Müter skapa sig en riktigt bra överblick.

– Vi såg tre staplar med sammanlagt över 100 mynt, vart och ett en millimeter

– Det är helt otroligt att vi kunnat identifiera så mycket som 80 procent av mynten i denna lilla metallklump, säger numismatiker Gitte Ingvardson. FOTO: ANDREAS MANHAG

tjockt, och jag kunde identifiera 80 procent av dem. Alla mynten var danska silvermynt – "kors hvide" – med namnet på staden där de präglats, berättar Gitte Ingvardson.

– Mynten är präglade i Danmark och Norge, som på den tiden hade en myntunion. Intressant nog är det inte bara kung Hans som förekommer på mynten, utan här finns även mynt som är från före hans tid.

Vad kan man dra för slutsatser av det?

– Vi antar att detta var respengar, det vill säga att mynten var i en gällande valuta, och vi vet att de tillhörde någon som reste tillsammans med kungen. De andra fynden som gjorts tillsammans med mynten – till exempel ett stort krus smyckat med en krona, resterna av en ringbrynja och en dolk visar att det förmodligen var någon som stod honom nära och rankades högt.

Det faktum att kung Hans accepterade även de mynt som var äldre, och tillät att de var i omlopp, skvallrar om en medveten policy: han behövde krigsmedel. Stora mängder mynt för att kunna betala sina soldater.

– Man kan konstatera att denna lilla mynthög återspeglar hur krig och konflikter påverkar det ekonomiska och politiska landskapet i det medeltida Europa.

Ungefär fyrtio forskare från tio olika länder har deltagit i undersökningarna av Gribshunden. Lunds universitet och Blekinge museum ansvarar för de nya undersökningarna i samråd med Länsstyrelsen i Blekinge och Ronneby kommun. Crafoordska Stiftelsen är huvudfinansierare. Även många internationella forskare, exempelvis från USA, Storbritannien, Italien och Danmark, deltar.

EVELINA LINDÉN

Det är denna typ av mynt som hittats. Mynt från tre danska regenter: Kristofer av Bayern som var kung fram till 1448, hans efterträdare Kristian I samt kung Hans som tillträdde 1481 och överlevde Gribshundens förlisning.

FOTO: DANMARKS NATIONALMUSEUM

I höst är det tio år sedan starten av Medicon Village – den breda regionala satsningen på livsvetenskaper som skulle ge nya mötesarenor i en stark forsknings- och utvecklingsmiljö.

Men det var inte alla som var med på idén om att flytta cancerforskarna till Astra Zenecas nedlagda forskningsanläggning. Det fanns en oro för både ekonomi och splittring av Medicinska fakulteten.

Medicon Village

– från ifrågasatt satsning till hyllad tioåring

Det var inte ett helt okontroversiellt beslut att samla cancerforskarna i Astras övergivna lokaler för tio år sedan. Carl Borrebaeck var vice-rektor på den tiden och drev på flytten, som i sig kostade 50 miljoner i centrala universitetskronor.

– Jag var inte särskilt populär bland dekanerna då, säger han. Men nu har Medicon Village visat sig vara ett lyckokast och en nationell resurs.

Idag är det svårt att hitta någon som kritiserar Medicon Village. Man kan tycka att den övergripande ägar- och förvaltningsstrukturen är lite rörig och alla sitter i varandras sty-

relser. Men som nye avdelningschefen på LU Innovation, Niclas Nilsson, säger:

– Oavsett den komplexa strukturen så är ju alla oerhört angelägna om att allting ska fungera här.

Hans kollega, affärsutvecklare Thomas Rundqvist, kan inte heller se några sprickor bakom den glänsande fasaden där han sitter i det senaste hustillskottet, The Spark, med hela sektionen Forskning, samverkan, innovation, FSI. Här finns också flera lite större väletablerade företag som LU Innovation är särskilt tacksam för, eftersom dessa redan har gjort den resa som deras forskare med företagsidéer har framför sig.

– Nya små företag är beroende av riktigt bra styrelsele-

damöter och här i Medicon Village finns ju en fantastisk källa att ösa ur, säger Thomas Rundqvist.

DET VAR I JANUARI 2012 som Astra Zeneca flyttade till Mölndal och lämnade över nycklarna till sin forskningsanläggning här till nybildade Medicon Village. Över 80 000 kvadratmeter lokaler med laboratorier och kontorsutrymmen skulle fyllas och bli basen för en bred regional samverkanssatsning på livsvetenskaper, life science.

LU:s dåvarande styrelseordförande, Allan Larsson, hade gjort mycket av förarbetet på uppdrag av det regionala forsknings- och innovationsrådet FIRS i vilket även Region Skåne,

Byggnaden The Spark blev klar häromåret och fungerar som entré till Science Village.

Petter Hartman (till höger) är VD på Medicon Village Innovation och Heiko Herwald är vice-dekan för Medicinska fakulteten. Här i The Spark.

Lunds kommun och Malmö stad ingick. Donatorn Mats Paulsson bidrog med hundra miljoner kronor till köpet av lokalerna – och i slutet av det året hade 70 verksamheter med 570 medarbetare flyttat in. Året efter kom cancerforskarna, 200 stycken till en början. De flesta kom från närliggande BMC, men även från Malmö (se artikel på nästa sida).

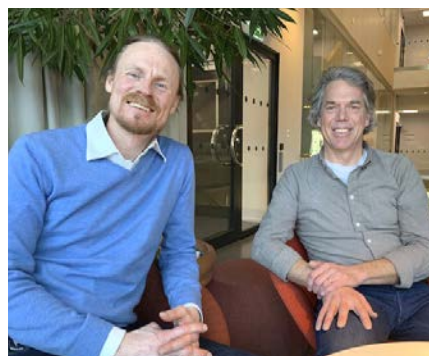
FARHÅGOR om en splittrad medicinsk fakultet uttrycktes liksom risken för att Medicon Village skulle bli en förlustaffär i form av tomma lokaler med gammal utrusning som ingen behövde. Idag kan Heiko Herwald, vice-dekan för Medicinska fakulteten och ledamot i Medicon Village Innovations styrelse, konstatera att så blev inte fallet.

– Visserligen har fakulteten inte den bästa ekonomiska situationen just nu, men det beror på höjningen av pensionsåldern, ökade lönebikostnader och låg uppräkningsgrad av det statliga anslaget, säger han.

Några tomma lokaler ser han ingenstans.

– I BMC är det fullt, liksom på CRC i Malmö och likadant ser det ut att vara här i Medicon Village, säger Heiko Herwald.

Petter Hartman, VD på Medicon Village Innovation, bekräftar att det stämmer och ser tacksamt på de grävskopor som just nu bygger parkeringshus och han är förhoppningsfull inför det norra området där det fortfarande finns mark för expansion.

Avdelningschef Niclas Nilsson och affärsutvecklare Thomas Rundqvist på LU innovation. FOTO: MARIA LINDH

– Vi har företag och verksamheter i kö just nu. För att möta efterfrågan behöver det planeras för ytterligare expansion under kommande år, säger Petter Hartman.

Just nu är statusen cirka 2 700 personer fördelade på 180 verksamheter varav företagsdelen utgör 30 procent, Region Skåne 50 procent och Lunds universitet 20 procent.

Heiko Herwald uppskattar antalet medicinska forskargrupper till ett 20-tal och han menar att det vetenskapliga landskapet har förändrats.

– Den klassiska enskilda forskaren finns inte längre, utan nätverk och samverkan har blivit så mycket viktigare, säger han som en förklaring till varför anläggningar som denna behövs.

Främst är det grupper inom bröst- och prostatacancer som är etablerade i Medicon Village. Men även stamcellsforskning är stort här. Ett regenerativt centrum är på gång och härområdet gick cancerforskarna ihop i Lunds universitets cancercentrum, LUCC. Här finns även Perituskliniken med specialistkompetens inom prostatabehandling och det finns funderingar kring en motsvarande klinik för bröstcancer.

NÄR CARL BORREBAECK, som själv är cancerforskare, tittar i backspeglarna och samtidigt ser på forskningsanläggningen idag, känner han sig väldigt nöjd.

– Nu har ju Medicon Village mognat och allt vad en entreprenör kan önska finns på plats. Hela innovations- och inkubationsverksamheten i form av LU Innovation och Smile-inkubatorn är här. Och cancerforskningen har fått så mycket bättre förutsättningar.

Han har lyckats väl med sin egen verksamhet och startat fem företag. Fyra finns i Medicon Village och sysselsätter mellan 150 och 200 personer. Via ett av dem, Immuno-*via*, har ett tidigt test för bukspottkörtelcancer, pankreas, nyligen introducerats kliniskt på den amerikanska marknaden. Det är ett enkelt blodprov att ta och används nu på personer som har den sjukdomen i släkten och kan förväntas vara i en riskgrupp.

– Om sjukdomen upptäcks tidigt ökar överlevnadskansen från fem till femtio procent, säger Carl Borrebaeck.

På LU Innovation berättar Thomas Rundqvist att det finns många intressanta idéer för vidareutveckling bland lundaforskarna inom life science, men att processen är lång till färdigt bolag. Dock har LU Holding fem bolag som kommer från forskningen vid LU och som nu är på Medicon Village. Bland andra SAGA Diagnostics AB och Geode Biotech AB.

VD Petter Hartman ser gärna att företagen inom anläggningen ökar och han säger också att forskningen, den akademiska delen, är motorn i Medicon Village. Till hösten firar forskningsanläggningen sitt tioårsjubileum och planerar bland annat för vetenskapliga symposier.

**TEXT: MARIA LINDH
FOTO: KENNET RUONA**

Flytten till Medicon Village blev ett stort lyft

Håkan Axelson tillhör dem som för tio år sedan kunde vandra rakt in i ett av Astra Zenecas labb och ta över det precis som det var.

– Det var bara att placera ut vår utrustning. Och det var ett stort lyft för oss. Vi kom från små och trånga lokaler i Malmö, säger han.

I Malmö var han och den avdelning han jobbade på lokaliserade lite vid sidan om – men här finns ett sammanhang och samarbetspartners, menar han.

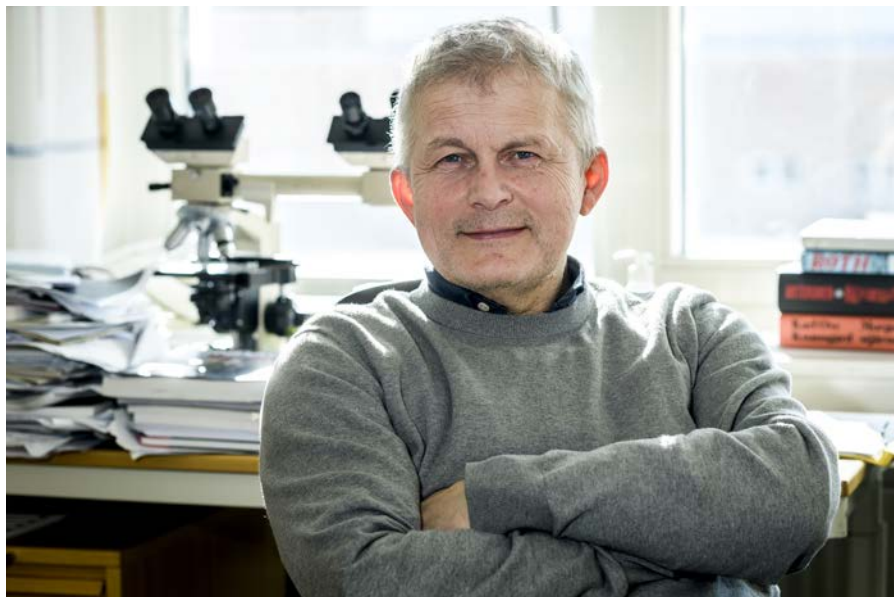
En snabb runda genom labben och kontorsutrymmena i hus 404 en bit upp på norr, skvallrar om att så mycket inte har hänt med lokalerna under de gångna tio åren.

– De byggdes på 90-talet och fungerar fint. Funktionen är viktigare för oss än estetik, säger Håkan Axelson.

HAN FORSKAR OM NJURCANCER OCH hans forskargrupp tillhör Avdelningen för translationell cancerforskning (TCR), som nu växt från sju till elva grupper. Liksom alla andra cancerforskare ingår de i LUCC, Lunds universitets cancercentrum, som Håkan Axelson beskriver som ett kluster med tentakler ut till resten av Medicinska fakulteten. Självgår han den korta promenaden på drygt fem minuter till BMC flera gånger i veckan, där han bland annat undervisar på läkarprogrammet.

I Malmö satt njurcancerforskarna tillsammans med patologerna och de är en viktig grupp inom onkologin som Håkan Axelson kan sakna. Men samtidigt upplevde han att man inte hade någon nära kontakt med annan cancerforskning som bedrivs vid Lunds universitet.

I samma hus sitter forskare inom till exempel bröstcancer, melanom och blåscancer, kollegor som Håkan Axelson hejar glatt på i kafferummet. En forskargrupp

Cancerforskaren Håkan Axelson uppskattar att alla cancerforskarna sitter samlade.

inom prostatacancer har också nyligen avslutit sig. Samarbete finns, men det kan utvecklas.

– Vi arbetar ständigt på att fördjupa samarbetet med alla andra grupper, säger han.

Men världen är stor och Håkan Axelson tycker inte att man tvunget måste samarbeta bara för att man sitter i samma korridor.

– Men man kan lära sig saker av varandra och man kan låna utrustning och utbyta teknisk kompetens, säger han.

JUST MÖJLIGHETEN att bara sticka in huvudet hos kollegorna är något Håkan Axelson saknat mycket under pandemin, liksom att de gemensamma arrangemangen har uteblivit och den stora mötesplatsen, restaurang Inspira, har varit stängd.

– Det är även mycket berikande med innovationsmiljön på Medicon Village, med ett stort antal både nystartade och lite större biotechföretag, säger han och berättar att

han med hjälp av LU Innovation startade ett litet sådant härom året.

Han tycker att det är intressant med skillnaderna och likheterna mellan den akademiska och innovationsbaserade världen. Det viktiga är att de möts och lär av varandra, tycker han, som till exempel under de årliga evenemang som arrangeras av Medicon Village med fokus på innovation.

– Inom den akademiska forskningen är processerna ganska långsamma, medan det är betydligt snabbare ryck i biotechbranschen.

INFÖR FRAMTIDEN ser Håkan Axelson möjlighet till fortsatt expansion och han hoppas på en fortsatt utveckling av cancerforskningen vid Medicon Village där både akademisk och kommersiell verksamhet utvecklas parallellt.

**TEXT: MARIA LINDH
FOTO: KENNET RUONA**

Vad händer när en adjunkt på Musikhögskolan och en hållbarhetsforskare på Lucsus träffas?

Jo det blir ”musik för klimatet”. Ett par publika konserter har de hunnit med och de har lanserat kombinationen för sina respektive studenter som tycker att det är spännande.

Sara Brogaard och Claus Sørensen vill nå ut med klimatfrågan på ett nytt sätt.

De skapar musik för klimatet

– Innan jag träffade Claus visste jag inte ens att Musikhögskolan tillhörde Lunds universitet, säger Sara Brogaard som nu på fritidsbasis kopplat ihop sin gärning med hans.

HON SKRIVER TEXTERNA, som hon fångar upp från forskningen, vetenskapliga artiklar, IPCC-rapporter och liknande, och han tonsätter dem. Klimatmusiken är instrumental, en blandning mellan jazz och konstmusik, och framförs av ett storband. Den en timme långa föreställningen växlar mellan konsert och berättande. Som en inbjudan till publiken har Claus Sørensen och Sara Brogaard lagt in ett tävlingsmoment med en quiz kring vilket musikstycke som passar ihop med vilket energislåg. Vind, sol, vatten och så kol som en joker i spelet.

– De allra flesta gissar rätt, konstaterar Claus Sørensen, som är lärare i saxofon, ensemble och komposition.

DET VAR EFTER den heta sommaren 2018 som idén med att koppla ihop musiken med det allt varmare klimatet föddes. Det hand-

lade om att nå ut med klimatfrågan på ett nytt sätt och uppmuntra till att hitta orken inför den omställning som krävs. Och inte minst att nå nya grupper.

– I min värld, storbandsjazzen, finns det många medelålders och äldre män som ännu inte riktigt tagit till sig klimathotet, säger Claus Sørensen.

– Bland studenterna är det tvärtom, säger Sara Brogaard. Både studenterna på Lucsus och Musikhögskolan är miljömedvetna och tycker att kombinationen musik och klimat är spännande.

FÖRUTOM ATT SPRIDA klimatbudskapet tyckte Sara Brogaard och Claus Sørensen som träffades för åtta år sedan, att det skulle vara kul att göra något tillsammans.

– Det skulle vara något där våra olika kompetenser kunde utnyttjas och det har vi ju verkligen hittat. Och det är roligt att jobba tillsammans, är de eniga om. Men tiden är knapp, särskilt i tider av tentarätting, examenskonsalter och forskningsansökningar.

Som en bonus har de också fått en in-

blick och en bättre insikt i varandras arbetsvardagar.

Pandemin innebar en ofrivillig paus i projektet för Claus Sørensen och Sara Brogaard, men de har bland annat uppträtt på Pufendorfinstitutet på Kulturnatten, vid ett par miljökonferenser och på Naturum Vattenriket i Kristianstad som också var med i deras ansökan till Region Skånes Miljövårdsfond som de fått stöd ifrån.

– Viktigt för dem – och för oss, är att det inte ska vara någon domedagsstämning kring våra konserter, säger Sara Brogaard som vill att publiken ska lämna deras uppträden med en positiv känsla.

DET EKONOMISKA STÖDET har gått till att ta fram musik och texter till projektet samt till arvode för orkestermedlemmarna. Under pandemin passade de på att spela in musiken som nu finns tillgänglig på den nyligen färdigställda hemsidan, www.musikforklimatet.se

TEXT & FOTO: MARIA LINDH

Yulia Vakulenko utanför
sin arbetsplats på Ingvar
Kamprad Design-
centrum.

Yulia Vakulenko växte upp i en liten rysk stad norr om polcirkeln, idag jobbar hon vid Lunds universitet. När Ryssland invaderade Ukraina den 24 februari vändes hennes värld upp och ner.

Ryska Yulia hjälper ukrainska flyktingar

Det första Yulia Vakulenko säger när hon möter i trappan på arbetsplatsen på Ingvar Kamprad Designcentrum, IKDC, är att hennes sorg inte är någonting jämfört med vad människorna i Ukraina utsätts för. Samtidigt vill hon berätta hur hon som ryska reagerat på invasionen och kriget och hur hon blivit behandlad av såväl kollegor som människor hon tidigare aldrig har träffat.

– Jag har mötts av så mycket kärlek, även av flyktingar från Ukraina, och stödet från universitetet har varit superbra. Det märks att de bryr sig på riktigt.

YULIA VAKULENKO kom till Kalmar 2010 genom ett studentutbytesprogram. Till Lund och Lunds universitet kom hon 2015. Idag är hon anställd postdoc, har fyllt 32 och har två tvillingpojkar, fem år gamla.

Efter invasionen skuldbelade hon sig själv. Hon vet att det är fel men skuld känslorna övermannade henne de första veckorna. Allt på grund av att hon är född och uppvuxen i Ryssland.

– Jag ville inte bara titta på. Jag ville göra något så jag köpte en biljett till Polen. Jag ville hjälpa flyktingarna.

Det blev ingen resa till Polen. Hon blev övertalad att inte åka. I efterhand inser hon att det var rätt. Chansen att hjälpa flyktingar kom istället när hon fick kontakt med en hjälporganisation i Helsingborg.

FÖR YULIA VAKULENKO var den kontakten en vändpunkt. Hjälporganisation fungerar som en brygga mellan flyktingar från Ukraina och det svenska samhället. En del av arbetet handlar om att informera och berätta vad som gäller i Sverige. Yulia Vakulenkos uppgift är bland annat att redogöra för regelverken kring utbildning och jobb.

– De frågar om de kan studera och om de kan jobba, hur de ska göra och vilka vägar som finns. Många flyktingar är också rädda för att familjer ska splittras och placeras på olika håll i landet. Vissa har vi hjälpt att hitta bostad, berättar hon.

Men det är inte bara praktisk hjälp som flyktingarna behöver.

– Många har kommit ensamma och de behöver en vän. De har blivit en stor del av

Yulia Vakulenko gör vad hon kan för att hjälpa ukrainska flyktingar.

mitt liv. Jag träffar flyktingar varje vecka, ibland varje dag. De har mitt telefonnummer och vi håller kontakten på sociala medier.

Västvärldens sanktioner mot Ryssland riktas mot Putin och hans närmaste, bland dessa ett stort antal oligarker. Yulia Vakulenko menar att det trots styrkan i sanktionerna snarast uppfattas som en västanfläkt bland de superrika. Den stora allmänheten drabbas däremot och på sikt riskerar det ryska samhället att ekonomiskt slungas många årtionden bakåt i tiden.

ETT EXEMPEL som slår mot ryssar generellt är att överföringar av pengar från Ryssland till stor del stoppats, något som bland annat drabbat studenter vid Lunds universitet. Däremot inte Yulia Vakulenko som anställd.

– Den biten har jag inte känt av. Jag kan inte heller säga att jag har bemötts dåligt någonstans, men det är ju knappast så att jag går omkring på stan och flaggar att jag kommer från Ryssland, säger hon.

Hennes mor är den enda nära släkting hon har i Ryssland. Modern bor i den lilla staden Naryan-Mar där Yulia Vakulenko växte upp. Hon är inte rädd att hennes frispråkighet kring invasionen och kriget kommer att drabba modern.

– Hon protesterar inte mot makthavarna. Hon har sin lilla lägenhet, hon pratar bara ryska och hon får sina nyheter genom statskontrollerad tv. Hon tror på vad de säger.

En gång när de pratades vid kallade hennes mor kriget för en särskild operation. Efter det blev relationen ansträngd och de pratade inte med varandra på ett tag. Hennes mor har varit på besök i Sverige flera gånger och strax före invasionen pratade Yulias söner om att de ville hälsa på mormor i Ryssland.

– Då kunde man planera och säga att det ska vi göra snart. Nu vet jag inte om vi över huvud taget kan åka dit någon mer gång, säger Yulia Vakulenko.

TROTS ATT HENNES FAR DOG i en olycka när hon var ett litet barn beskriver hon Rysslands invasion som den största motgången i hennes liv. Tidigare har hon reagerat med ilska och blivit arg när hon drabbats av motgångar. Nu har hon bara känt sig maktlös.

– Jag har blivit ödmjuk på ett helt annat sätt. Tidigare har jag tagit mycket för givet. Till exempel mina två femåriga tvillingpojkar som alltid har betytt allt för mig, men som jag på ett sätt också tänkt att de alltid finns där. Så tänker jag inte längre.

TEXT & FOTO: JAN OLSSON

Sjuttiofem år med samhällets svåra frågor i blickfånget

Socionomer befinner sig ofta mitt i samhällsdebatten. Och med jämna mellanrum får de löpa gatlopp bland tidningsrubrikerna. Antingen för något de gjort, eller för något de inte har gjort.

Ändå hävdar Katarina Jacobsson och Kerstin Svensson, Socialhögskolans nuvarande och tidigare prefekter, att tilliten till socionomprofessionen ökar.

Socialhögskolan har nyligen fyllt 75 år och firade detta med öppet hus och ett fullspäckt program där skolans forskare, lärare och studenter bjöd på en odysse av kortpresentationer och paneldebatter.

Kerstin Svensson och Katarina Jacobsson har arbetat på skolan i många år och ser att arbetet som socionom har blivit tuffare. Dels för att administrationen för denna liksom för de flesta andra professioner har ökat, dels för att samhällsklimatet har blivit hårdare och mer polariserat.

– Socionomer har en utsatt position och det är inte ovanligt att de utsätts för hot, säger Kerstin Svensson. Det är klart ingen bra utveckling. Den som är rädd för sina klienter får svårare att göra ett bra arbete. Och i en behandlingsmiljö omgärdad av säkerhetsåtgärder blir det svårare att skapa en tillitsfull relation.

De flesta nyutbildade socionomer börjar sin karriär som socialekreterare, där efterfrågan – liksom omsättningen – på arbetskraft är stor.

UTBILDNINGEN INNEHÅLLER många fältanknutna moment och det görs mycket – praktik, fältbesök, gästföreläsare och brukarmedverkan – för att förbereda studenterna för arbetslivet. Ändå är det som att studenterna inte är riktigt beredda på vad de ska möta när de kommer ut i arbets-

Katarina Jacobsson och Kerstin Svensson ser att arbetet som socionom har blivit tuffare. FOTO: ULRIKA OREDDSSON

livet, menar Kerstin Svensson och Katarina Jacobsson. Till detta hör att studenterna blir allt yngre.

– För socionomyrkets del var det inte helt lyckat när möjligheten att söka in på arbetslivserfarenhet och ålder togs bort för snart femton år sedan. Ska man jobba med andras problem är det bra om man har några år på nacken och lite skinn på näsan, säger Katarina Jacobsson.

MEN TROTS ATT ROLLEN som socialsekreterare är utsatt och att de ibland får löpa gatlopp, som nu senast i en digital hetskampanj där de anklagades för att omhänderta muslimska barn på lösa grunder, ser såväl Kerstin Svensson som Katarina Jacobsson ljusst på socionomprofessionen.

– Det finns en stor tillit till att socionomer ska vara med och lösa samhällets svåra frågor. Att polisen efterfrågar fler socialsekreterare när det gäller att komma till rätta med gängkriminaliteten tycker jag är ett bra betyg åt vår profession, säger Katarina Jacobsson.

PÅ FRÅGAN om vad som inneburit den största förändringen för socionomyrket under de 75 år som Socialhögskolan funnits svarar Kerstin Svensson att det tveklöst har varit 1990-talets förändringar av välfärden, på gott och ont. Överblicken över de insatser som görs för en individ blev svårare när kommunernas organisation förändrades och mycket av insatserna outsourcades till privata och ideella aktörer. På pluskontot ligger att förändringarna lett till att socialsekreterare fått större möjlighet att specialisera sig inom vissa områden.

Och vilka är framtidens utmaningar?

– Förutom att samhället blivit hårdare och mer polariserat, med allt vad det innebär för socionomer, så är den ojämna könsfördelningen ett problem, säger Katarina Jacobsson. Vi borde göra specialsatsningar på att få hit fler män på motsvarande sätt som det har gjorts för kvinnor till tekniska utbildningar. Att arbeta mot en större könsbalans vore en viktig milstolpe framåt i tiden.

ULRIKA OREDSOON

Den första välkommande årgången socionomstudenter 1947 och lite rufsigare efterföljare på 1970-talet.

SOCIALHÖGSKOLAN GENOM TIDERNA

- 1947 grundades Sydsvenska socialinstitutet.
- 1964 blev institutet Socialhögskola och 1977 blev denna en del av Lunds universitet.
- 1984 tillsattes den första professuren med Sune Sunesson.
- Under perioden mellan 1987 och 2017 har antalet socionomer fördubblats.
- Två tredjedelar av socionomerna arbetar som socialsekreterare eller kuratorer, 14 procent som handläggare/utredare och 11 procent i någon arbetsledande befattning. 9 procent av socionomerna har andra yrken utanför det traditionella socionomyrket.

Unikt kombolabb bäddar för nya forskningsgenombrott

INFRASTRUKTUR. Flera års förberedelser bär nu frukt. Det nya kombinerade aerosol- och klimatlabbet vid LTH är på plats. Nyligen stod det klart efter fyra veckors byggnation.

Aerosollabbet och klimatlabbet vid LTH slås samman till ett laboratorium, och samtidigt förnyas infrastrukturen med två forskningskammare – en för värme och en för kyla. Kamrarna möjliggör kombinerade partikel- och klimatstudier, något som tidigare endast varit möjligt var för sig.

– Vi känner inte till någon annan anläggning som kombinerar aerosoler och avancerad klimat- och mätteknik på samma sätt som i vårt labb. De nya kamrarna ger oss unika verktyg för framtida forskning om klimatet, atmosfären, luftföroreningar, produkttester och mycket mer, säger Jakob Löndahl.

Han är docent i aerosolteknologi och föreståndare för labbet. Han har följt kamrarnas framväxt varje dag under en månad och ser fram emot att fler forskningsfrågor snart ska få svar – frågor som inte hade kunnat besvaras utan de nya exponeringskamrarna.

Och frågorna börjar bli många. Hur påverkas människan i olika typer av klimat? Hur sprids virusmitta via luft i olika temperaturer och luftfuktighet? Hur reagerar kroppen på luftföroreningar när klimatet förändras?

Jakob Löndahl spår att de nya labbkamrarna kommer ha stor betydelse för universitetets egen forskning, men också för externa samarbetspartners som har behov av att testa sina idéer och produkter.

– Våra tidigare aerosol- och klimatkammare har skapat mängder av forskningsmöjligheter. I det nya labbet kan nivån på forskningen höjas ytterligare, säger han.

TEXT: JESSIKA SELLERGREN
FOTO: ERIK ANDERSSON

Efter fyra veckors byggarbete är nu labbet på plats.

Jakob Löndahl är föreståndare för labbet.

AEROSOL- OCH KLIMATLABORATORIET

I laboratoriet studeras hur människans hälsa påverkas av olika partiklar. Undersökningarna i de nya exponeringskamrarna kan göras i hög renhet, under effektiv styrning av luftflöden, i varierande luftfuktighet och i temperaturer från –25 till +50 grader.

Forskningsdeltagarna exponeras för små mängder av aerosolerna – såsom sot från förbränning, stearinljus eller matlagning – mängder som är jämförbara med dem vi utsätts för i vår

vardag. Samtidigt studeras flera hälsoparametrar som exempelvis inflammationsmarkörer och hjärtverksamhet.

Laboratoriet används av aerosol- och klimatgruppen vid Ergonomi och aerosolteknologi, av aerosolgruppen vid Kärnfysik, samt av forskare och studenter inom LTH och Medicinska fakulteten.

Labbet ingår i LTH Open Door och är möjligt att använda även för externa aktörer.

Anders Follin och Jonas Lindemann ser fram emot att den nya superdatorn kommer på plats i höst. FOTO: PRIVAT

Ny superdator ska kunna användas av fler

INFRASTRUKTUR. Universitetet får inom kort en ny superdator, Cosmos. Jämfört med den nuvarande superdatorn Aurora har Cosmos fyra gånger så stor beräkningskraft och fyra gånger mer minne.

Ett uttalat mål är att långt fler forskare än tidigare ska kunna dra nytta av kraften i den nya superdatorn, som kostar 20 miljoner kronor och kommer att finnas i universitetets serverhall. Cosmos har anpassats för LU:s behov.

ANDERS FOLLIN är biträdande föreståndare och teknisk chef för Centrum för tekniska och vetenskapliga beräkningar vid Lunds universitet, LUNARC. Enligt honom har rik-

tigt kraftfulla datorer historiskt varit komplicerade att använda, men det har blivit betydligt lättare.

– Med Cosmos fokuserar vi väldigt mycket på användarvänlighet. Många forskare, oberoende av bakgrund och kunskap inom vårt område, kan ha nytta av Cosmos, säger Anders Follin.

– Det är viktigt att vi inte enbart tillgodoser behoven hos dem som redan är på banan, utan bygger underifrån också. Dagens nya användare med relativt enkla behov kommer att vara morgondagens storanvändare. En superdator är inget att vara rädd för och vi vill avdramatisera användandet. Cosmos kommer att vara lika användarvänlig som forskarens egen laptop eller bordsdator med stöd för såväl beräkning som visualisering.

Vanliga datorer klarar inte av det superdatorer kan göra. Dels beroende på tidsåtgången, dels på grund av att vanliga datorer saknar den minneskapacitet som krävs för att analysera stora mängder data. Några exempel på beräkningar som görs på LUNARC redan idag är flödessimuleringar av vindkraftverk, beräkningar av kemiska förlopp på atom- och molekylnivå och analyser av hur olika material beter sig.

MEN DET ÄR INTE bara teknologer, naturvetare och medicinare som har nytta av beräkningskraften i en superdator. Alla användare med stora mängder data kommer att ha nytta av Cosmos, menar LUNARC:s föreståndare Jonas Lindemann. Inom humaniora kan det exempelvis vara arkeologer och textanalytiker.

Enligt honom är Cosmos dessutom mer mångfacetterad än föregångaren Aurora.

– Nu kommer vi att kunna erbjuda användarna på LU en separat resurs, Cosmos-Sens, för att utföra beräkningar på känsliga data där det ställs höga krav på säkerhet, berättar han.

Cosmos finansieras av de naturvetenskapliga, tekniska, medicinska, humanistiska och teologiska fakulteterna, men är öppen för alla användare på LU.

JAN OLSSON

LUNARC

Centrum för vetenskapliga och tekniska beräkningar vid Lunds universitet, LUNARC, tillhandahåller resurser och expertkompetens inom områdena högpresterande beräkning, lagring och visualisering.

LUNARC tillhör Swedish National Infrastructure for Computing, SNIC, och är ett av sex superdatorcentrum i landet. Utöver drift av datorsystemen bedrivs utvecklingsprojekt tillsammans med forskargrupper vid främst Lunds universitet samt utbildning för doktorander och postdoktorer. Resurserna är gratis att använda för svenska akademiska forskare.

Källa: LUNARC

Anders Lindskog, till vänster, och Johan Lindgren, undersöker fossil.

Nytt samarbete för geologerna:

Tykarpsgrottan perfekt för att studera kritaperioden

Studenterna bländades av solen efter en timme i Tykarpsgrottans mörker.

GEOLOGI. Under vårens exkursionsvecka brukar masterstudenterna i geologi besöka Öland och danska Faxe. I år fanns även en ny lokal med på programmet. I den fladdermusfyllda Tykarpsgrottan, som egentligen är en gammal kalkgruva, fick studenterna lära sig mer om kritaperioden och dess fossila lämningar.

Plötsligt stannar Anders Lindskog och Johan Lindgren i en av de trånga gångarna tio meter under jord. De riktar sina lyktor mot lagerföljden ovanför sina huvuden. Med försiktiga fingertoppar börjar de undersöka fossilerna som är insprängda i kritkalken. En grupp studenter samlas kring sina lärare som lägger ut orden om skalerna från snäckor, musslor och bläckfiskar som

framträder som mörka diamanter i det kalkvita taket.

– För 80 miljoner år sedan var det ett grunt hav på den här platsen. I vattnet simmade bland annat hajar och sköldpaddor och på land fanns det dinosaurier, säger Anders Lindskog.

DET VAR I HÖSTAS som paleontologi-professor Mats Eriksson blev kontaktad av Anna Axelsson som driver Tykarps-grottan i Ignaberga utanför Hässleholm. Hon var intresserad av att initiera ett långsiktigt samarbete med Geologiska institutionen för att kunna sprida en djupare geologisk kunskap om grottan till sina besökare. Mats Eriksson, som undervisar på masterprogrammet i paleontologi, blev eld och lågor efter ett första besök i grottan. Platsen lämpade sig perfekt för att studera krita – en geologisk period som varade från 145 till 66 miljoner år sedan.

– Jag ser framför mig att våra studenter kan göra fältarbeten här och kanske till och med kartera grottan. Det här är en perfekt plats för att lära sig mer om den geologiska utvecklingen i området, säger Mats Eriksson.

BLEKA LJUSKÄGLOR dansar över de skrovliga väggarna i grottan som omfattar totalt 20 000 kvadratmeter. Här nere i mörkret har flera filminspelningar gjorts, bland annat Ronja Rövardotter, Kullamannen och på senare tid en musikvideo med det svenska black metal-bandet Mara. Grottan används även frekvent till fester, bröllop och marknader. Och från och med nu ska den alltså även undersökas av vetgiriga studenter som vill grotta ner sig i dess geologiska historia. Johanna Granbom, som läser sista året på masterprogrammet i geologi, står och betraktar lagerföljderna i en av grottans mäktiga salar.

– Det här är en fantastisk miljö, ett riktigt coolt ställe! Hade jag inte redan bestämt ämne för mitt projektarbete hade jag definitivt kunnat tänka mig att studera grottans geologi, säger hon.

TEXT & FOTO: JOHAN JOELSSON

LU ensamt om att utbilda gymnasielärare i juridik

Studenterna mycket eftertraktade

JURIDIK. Lunds universitet är det enda svenska lärosätet som erbjuder kurser för att bli behörig gymnasielärare i juridik.

– Gymnasieskolorna i landet mer eller mindre slåss om dem som gått vår utbildning, säger Magnus Svensson, chef för Juridiska fakultetens distans- och uppdragsutbildningar.

För fem år sedan anordnade Juridiska fakulteten de första 90-poängskurserna inom ramen för fortbildningssatsningen Lärarlyftet. Ett år senare började fakulteten ge sommarkurser, även de för att ge gymnasielärare behörighet att undervisa i juridik.

– Söktrycket är högt. Senast hade vi bortåt 80 behöriga sökande till 27 platser på 90-poängsutbildningen, berättar Magnus Svensson.

– Vi har fått igenom omkring 75 behöriga lärare genom Lärarlyftet och det är det mer eller mindre slagsmål om. Jag måste säga att vi gör en fantastisk samhällsnytta genom de här utbildningarna.

DET ÄR PÅ ekonom- och samhällsprogrammen på gymnasiet som det behövs lärare i juridik. Juridiska fakulteten bedriver både 90-poängskursen och sommarkurserna online på distans. En styrka, enligt Magnus Svensson, som menar att det bidrar till att attrahera sökande från hela landet.

– Våra sommarkurser för lärare tillhör de absolut mest populära sommar-

Magnus Svensson.
FOTO: STEFAN BENGSSON

kurserna inom hela LU. De är på 7,5 eller 15 högskolepoäng och det går att sätta samman ett antal kurser så att det motsvarar 90-poängskursen, berättar han.

MAGNUS SVENSSON urskiljer tre grupper bland de sökande: lärare som är behöriga i andra ämnen och som vill bli behöriga i ett ämne till, yrkesverksamma men obehöriga lärare som vill utöka sin kompetens, samt de som arbetar med något annat men vill sadla om och byta karriär och bli lärare.

I år permanentar staten finansieringen av sommarkurser inom ramen för Lärarlyftet, något som kan komma att innebära större framförhållning och att det blir lättare att planera kommande år, men säkert är det inte.

– Det beror på hur Utbildningsnämnden väljer att prioritera, säger Magnus Svensson.

JAN OLSSON

Miljöforensik först bland nya uppdragsutbildningar

UPPDRAGSUTBILDNING. En ny uppdragsutbildning i miljöforensik kan komma att bidra till att fler miljöföröreningar avslöjas och att miljöbrottslingar ställs inför rätta. Kursen är det första resultatet av en strategisk satsning på nya uppdragsutbildningar.

– Jag hoppas att kursen till och med kan bidra till att avslöja organiserad miljöbrottslighet, säger Martijn van Praagh, verksam vid Centrum för miljö- och klimatvetenskap, CEC, och den som ansvarar för uppdragsutbildningen.

INTRESSET för den tio veckor långa kursen har varit stort. Bland deltagarna finns åklagare, poliser, miljöinspektörer, miljöhandläggare och konsulter. Under kursens gång har de bland annat gjort studiebesök på Sysav och tagit miljöprover som analyserats i laboratorium. De har också genomfört ett rätttegångsspel på Juridicum.

Miljöföröreningar och miljöbrott kostar samhället miljardbelopp varje år. Att en del inte upptäcks beror enligt Martijn van Praagh ofta på brister i samarbetet mellan olika aktörer.

– Jag har jobbat deltid som miljökonsulent i många år och jag fick idén till den här kursen för säkert tio år sedan. Jag vet hur otroligt lätt det är att miljöföröreningar och miljöbrott går under radarn, säger Martijn van Praagh.

KURSEN I MILJÖFORENSIK är den första som tar avstamp i den utlysning av medel som universitetet gjorde för några år sedan för att stärka uppdragsutbildningen och öka samverkan med andra myndigheter, företag och organisationer. Totalt kom det in

Jessica Hansson, projektledare vid avdelningen för uppdragsutbildning, LUCE.

FOTO: JOHAN PERSSON

Martijn van Praagh ansvarar för den nya uppdragsutbildningen.

60 ansökningar från alla fakulteter utom den konstnärliga. 14 av dessa har beviljats medel.

CEC HAR UTVECKLAT KURSEN I miljöforensik tillsammans med bland andra Jessica Hansson, projektledare vid avdelningen för uppdragsutbildning, LUCE. Hon hoppas på fler liknande satsningar framöver.

– Det finns mycket erfarenhet från det här som vi kan ta med när vi utvecklar universitetets erbjudande inom livslångt läran-

de och kompetensutveckling för yrkesverksamma utöver uppdragsutbildningar, säger hon.

JESSICA HANSSON ÄR ÖVERTYGAD om att den aktuella uppdragsutbildningen i miljöforensik och de andra kurserna som är på gång kommer att ge ringar på vattnet. Utbildningarna är ingen engångsföreteelse nu när de tagits fram utan kan ges på nytt och till fler målgrupper. Under arbetets gång med uppdragsutbildningarna har hon och hennes kollegor etablerat nya kontakter både ute på institutionerna och bland företag och organisationer. Hon pekar också på ökat samarbete mellan fakulteter när de skickat in gemensamma förslag på nya uppdragsutbildningar.

– Vi har redan fått förfrågningar om påbyggnadskurser eller helt nya utbildningar från dem som går utbildningen nu, berättar Jessica Hansson.

JAN OLSSON

50 studenter från Taras Sjevtjenko-universitetet i Kiev kan komma till LU. FOTO: SHUTTERSTOCK

Klart för studentutbyte med universitet i Kiev

UTBYTE. Lunds universitet har skrivit ett studentutbytesavtal med Taras Sjevtjenko-universitetet i Kiev. Dessutom är det klart att LU tar emot en ukrainsk forskare inom ramen för Scholars at Risk.

– Finansieringen är klar och vi har kontaktat forskaren. Han flydde från Ukraina efter invasionen den 24 februari, berättar Pär Svensson, internationell koordinator vid Sektionen externa relationer.

Finansieringen gäller för ett års anställning vid Centrum för teologi och religionsvetenskap, CTR. Hälften av pengarna kommer från Scholars at Risk, den andra hälften från institutionen och från Lunds Missionsällskap.

Anställningen vid CTR börjar den 1 augusti. Professor Samuel Rubensson är akademisk kontaktperson för forskaren.

– Han flydde hals över huvud och för honom betyder detta att han får en anknytning till ett universitet igen och att han kan försörja sig och sin familj i alla fall ett år framåt.

Samuel Rubensson berättar att forskaren, Serhij Shumylo, är hotad till livet i Ukraina. Anledningen är att han bland annat forskar på det ukrainska motståndet mot Sov-

jetstaten. Närmare bestämt den underjordiska kyrkans motstånd under Sovjettiden.

– För oss på institutionen är det också viktigt att han kommer hit. Det betyder att vi får en direkt närhet till det som sker i Ukraina och en inblick i hur det är att forska under dödsshot, säger Samuel Rubensson.

STUDENTUTBYTESAVTALET med Taras Sjevtjenko-universitetet innebär att 50 studenter från Ukraina kan beredas plats i Lund. Sedan kriget startade har Lunds universitet försökt hjälpa ukrainska studenter på olika sätt. En fråga har varit att hitta stipendielösningar för studenterna, något som fick en lösning när Erasmus öppnade för att ge utbytesstudenter från Ukraina stipendier.

I mitten av mars startade Lunds universitet en insamling för Ukraina. Pia Siljeklint, chef för Development Office, tidigare Donatorrelationer, berättar att genväret har varit mycket positivt på att universitetet öppnar för crowd funding genom att ge människor möjlighet att skänka små summor. Insamlingen fortsätter och har enligt henne även fungerat som en ögonöppnare och inspirerat till fler initiativ.

JAN OLSSON

LU satsar på "tentamensfabrik"

EXAMINATION. Tentamensverksamheten vid universitetet ska centraliseras. I framtiden ska alla salstentor ske i samma byggnad oavsett vad studenterna läser.

Planen är att den nya byggnaden ska ha plats för cirka 1000 studenter. Av dessa ska omkring 150 platser anpassas för studenter med behov av pedagogiskt stöd. Fortfarande är det oklart var huset hamnar. Det är heller inte bestämt om det blir en helt ny byggnad eller ombyggnad.

Projektet bottenar i önskemål från fakulteterna. Genom att samordna hela universitetets tentamenshantering kommer administrationen kring tentamen att bli enklare och mer effektiv. Utöver ett gemensamt tentamenshus handlar det bland annat om att samordna schemaläggning och bokning av tentamensvakter. I uppdraget ligger också att utöka antalet digitala tentamensplatser i nuvarande lokaler.

En ny avdelning kommer att skapas där det bland annat ska rekryteras en pool med professionella tentamensvakter, omkring 70–100 personer.

Målet är att den nya "tentamensfabriken" ska vara helt klar om fem år. Det första steget i projektet är beslutat av rektor och ska vara genomfört den 30 april 2024. Det innebär bland annat utökade digitala tentamensplatser och rekrytering av avdelningschef. Budgeten är på 13,8 miljoner kronor. Redan nu annonserar universitetet efter två tentamenssamordnare.

JAN OLSSON

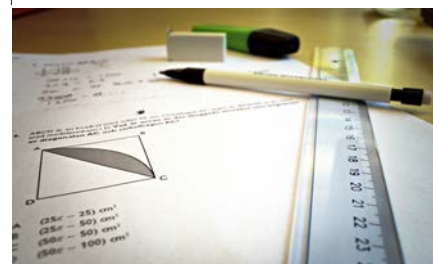

FOTO: LOUISE LARSSON

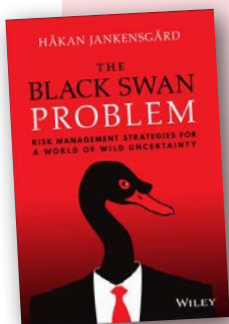
Håkan Jankensgård, universitetslektor vid Företagsekonomiska institutionen.

Varför har du skrivit om svarta svanar?

– För att frågan om vad svarta svanar betyder för företagande inte har besvarats tidigare. Svarta svanar är per definition oförutsägbara. Hur de ter sig och vilken kraft de har kan man aldrig veta på förhand. Men man kan räkna med att de kommer. Den som arbetar utifrån den förutsättningen klarar sig som regel bättre eftersom man agerar mer förutseende då.

Går det att ha strategier för oförutsedda händelser?

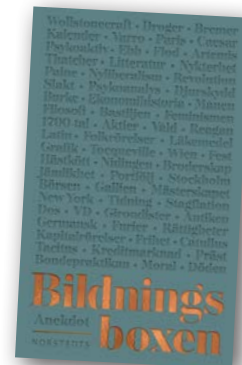
– Absolut. Man bör ha en strategi man satsar på – att förverkliga drömmen och realisera sin organisations potential, som man kommunicerar till omvärlden. Vid sidan av bör man medvetet utveckla en "latent" strategi som är designad att prestera när oförutsedda händelser inträffar.

HÅKAN JANKENSGÅRD
The Black Swan Problem
– risk management strategies for a world of wild uncertainty (Wiley)

Folkbildning i boxformat

DAVID LARSSON HEIDENBLAD,
LENA HALLDENIUS MED FLERA
Bildningsboxen
(Norstedts)

Bildningsboxen är ett nytt sätt att föra ut forskning till allmänheten. I den allra första boxen bidrar Lena Halldenius och David Larsson Heidenblad, båda knutna till Historiska institutionen i Lund, med varsin essä. Lena Halldenius skriver om Mary Wollstonecrafts resor under 1790-talet och hur de på-

verkade hennes syn på revolutioner. David Larsson Heidenblad skriver om aktiesparande under 1970-talet med fokus på Aktie-SM 1979 och hur tävlingen kan förknippas med nyliberalismens framväxt i Sverige.

Bildningsboxen innehåller totalt fem essäer.

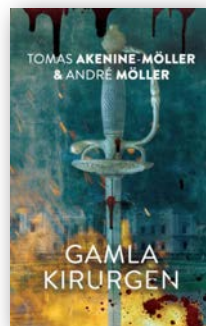

RED. LISA EKLUND, BO ISENBERG
Sociologins klassiker: upptäckter och återupptäckter
(Studentlitteratur AB)

Sociologins klassiker presenterar centrala begrepp hos 22 sociologiska tänkare. Lundasociologerna och bokens redaktörer Lisa Eklund och Bo Isenberg lyfter bland annat fram klassiska sociologer som av olika anledningar hamnat lite i skymundan.

Flera av klassikerna presenteras för första gången på svenska. Relevansen för dagens samhälle har varit en faktor i urvalet av tänkare.

Antologin vänder sig till studenter men forskare som söker introduktioner till mindre kända sociologer kan också ha nytta av boken.

TOMAS AKENINE-MÖLLER, ANDRÉ MÖLLER
Gamla kirurgen
(Lava förlag)

Gamla kirurgen är en gåtfull spänningsroman som utspelar sig i den akademiska miljön i Lund. Författarbröderna Tomas Akenine-Möller, professor vid LTH och André Möller, som doktorerat i religionshistoria, väver en intrig av hemliga sällskap, lojaliteter, svarta affärer och mord. Allt utspelas i en miljö som många lundensare är väl bekanta med.

Gamla kirurgen är brödernas debutroman.

LUM har engagerat några gästkrönikörer som återkommer med jämna mellanrum. Först ut är Christer Löfstedt, professor vid Biologiska institutionen, som ger sin syn på universitetets etablering i Science Village. Värderingar och åsikter är skribentens egna.

Gökungen i universitetsboet

Så här i gökottornas tid går mina tankar osökt till Lunds universitets etablering i Science Village. Gökungen är en fascinerande fågel som lägger sina ägg i andra fåglars bon och vars ungar sedan matas av de grundlurade fosterföräldrarna.

MAX IV OCH ESS kunde i sin oskyldigaste form förblivit experimentella anläggningar av stort nationellt och internationellt intresse, men det lades också ett ägg; Science Village. Inledningsvis diskuterades en mindre universitetsetablering på Brunnsnäs för att dra nytta av anläggningarna och ge nya lokaler för framgångsrika och expansiva Nanolab. Ur ägget kläcktes en gökunge. Ett antal mera omfattande scenarier fördes fram och 2018 beslutade universitetsstyrelsen att "inleda en etablering av forskningsverksamhet" i Science Village. Enligt det av rektor ifjor fastställda visionsdokumentet är nu "etableringen i Science Village en av de största satsningarna i Lunds universitets historia". I förslagen som i vår varit ute på remiss är nu huvudscenariot att hela fysik och nästan hela kemi ska flytta.

LOKALKOSTNADERNA utgör för LU som helhet idag cirka 12 % av omslutningen, för N-fak och LTH något mer. För dessa fakulteter beräknas huvudscenariot (kostnad ca 100 Mkr/år) tillsammans med redan beslutade etableringar generera hyresökningar på 41 %. Osäkerheten är stor, men billigare blir byggprojekt sällan. Rektor har lovat tillskjuta 30 miljoner, men detta är förstås inga friska nya pengar utan "fakulteternas pengar". Kostnaderna kommer att exporteras i sidled och drabba hela universitetet tillsammans med flera

andra dyra byggprojekt. En rimlig lokalplanering borde utgå från att universitetets redan höga lokalkostnader utgör ett tak och inte en språngbräda mot ännu högre höjder.

MAX IV OCH ESS förväntas huvudsakligen betjäna universitet och företag runt om i Sverige och övriga världen. Varför är det då nödvändigt att flytta just Lunds universitets verksamhet några kilometer närmare? Vad gäller geografisk närhet så borde vi kunna dra tillräcklig fördel av spårvagnsavstånd från norra campus till Brunnsnäs, en bråkdel av avståndet till anläggningarna för andra avnämare. Tillgång till data och kontroll av datainsamling kan idag dessutom ofta erbjudas på distans över internet.

KRITISKA SYNPUNKTER i ett tidigare skede från studenterna som såg nackdelar med ett utspritt campus och institutioner som inte applåderade en flytt till Science Village ignoreras. Farhågor bemöts med poetiska locktoner i rektors visionsdokument.

Det är ingen ände på de välsignelser som etablering i Science Village ska bibringa: träffsäkra läkemedel, hållbarhet, levande stadsmiljö (vad säger Lunds kommun om Lunds centrum?), stimulans av människors sinnen, ett rikt studentliv, nya utbildningsformer, avgasrening, nya grödor och kunskap om forntidens migrationsmönster. Underligt nog spelas inte också jämställdhets- och mångfaldskorten ut.

Gökungen har kläckts och matas med kronor och visioner. Men hur mycket matning orkar universitetet med? Universitetet är så mycket mer än de verksamheter som lokaliserats till Science Village.

CHRISTER LÖFSTEDT
PROFESSOR VID BIOLOGISKA INSTITUTIONEN

Almedalen – en möjlighet för LU att möta beslutsfattare

För första gången på två år är Lunds universitet på plats i Visby för Almedalsveckan. I tider av kris och krig är den demokratiska mötesplatsen viktigare än någonsin.

“En magisk plats för dialog, utbyte och oväntade möten som bidrar till att utveckla vårt samhälle”. Visionen för Almedalsveckan sätter ord på det som lockar den samhällsintresserade till Visby – att föra diskussioner med beslutsfattare, förändringsansvariga, likasinnade eller olikasinnade.

Men varför är Almedalen ett forum för universitetet?

– Varje år väcks frågan om Almedalen spelat ut sin roll som mötesplats. Den tidpunkten har inte kommit ännu. I synnerhet för lärosäten som inte ligger i Stockholm är det en alldeles speciell möjlighet att på en plats träffa så många som på olika sätt har betydelse för vår sektor. Så länge det förblir så har Lunds universitet en självklar uppgift i Almedalen. Och sedan finns det så mycket att lära av de hundratals seminarier som anordnas under dessa dagar, säger rektor Erik Renström.

Han själv medverkar i flera av seminarier. Ett av dem handlar om hur universite-

Rektor Erik Renström kommer att delta i Almedalsveckan. FOTO: KENNET RUONA

ten ska kunna bidra till existentiellt hållbara samhällen och ett annat om hat och hot mot forskare.

Den röda tråden för universitetets seminarier i år är demokrati. Under detta temapapir samlas merparten av fakulteterna för att diskutera aktuell forskning med det omgivande samhället.

LTH ÄR EN AV FAKULTETERNA som satsat lite extra på arrangemang i år. Ett nedslag i programmet visar paneldiskussioner om vattendemokrati, halvledarbrist, elvägens roll samt krisberedskap och inkludering.

– Almedalen är en bra arena för att kny-

ta oss samman med andra aktörer. För det är i samverkan med beslutsfattare, näringsliv, politiker och andra lärosäten som vi kan bidra till framtidens teknikutveckling, säger Annika Olsson, rektor för LTH.

Utöver de egna seminarier medverkar LTH även i ett tiotal arrangemang organiserade av myndigheter, företag och andra lärosäten.

– Väl i Visby vill vi gärna maximera vår medverkan och försöka bidra så mycket som möjligt, säger Annika Olsson, som själv bland annat deltar i ett kvartsamtal om gränsöverskridande humaniora- och teknikforskning, ett arrangemang av Humtank som är en tankesmedja för forskning och utbildning inom humaniora.

ATT MÖTAS, FÖRMEDLA KUNSKAP och lyssna på en annan spelplan än den gängse. Så beskriver Caroline Runéus universitetets möjligheter i Almedalen. Hon, som nyss lämnat sitt uppdrag som kommunikationsdirektör vid Lunds universitet och nu finns på MAX IV, initierade universitetets medverkan i Almedalen tillsammans med dåvarande rektor Per Eriksson.

– Vi började med kunskapsmingel 2009 för att testa och fortsatte med ett science slam och ett par seminarier kommande år.

Almedalen i Visby vid en lugnare tidpunkt än under Almedalsveckan.

FOTO: NADEZHDA KHARITONOVA /SHUTTERSTOCK

ALMEDALSVECKAN

Almedalsveckan har pågått i femtio år och arrangeras av Region Gotland tillsammans med de lokala partierna som finns representerade i riksdagen. En av de första talarna var Olof Palme som 1968 pratade utifrån parollen "Kom, fråga, lyss och trivs". Lunds universitet har deltagit sedan 2009.

Från Almedalsveckans webbplats

UR LU:S PROGRAM:

- Smart och rättvis vård med forskning på hälso- och sjukvårdsdata
- Jämlik vård – inte lika för alla
- Chip in – helhjärtat för halvledare
- Krisberedskap – vem får vara med?
- Elvägens roll i energiomställningen
- Demokrati och rätten till arbete
- Demokrati och kvinnor
- Bildning som salt och styrka – universitetet som menings-skapare i vår tid
- Ukraine – religion and culture in times of war
- Demokratispaning i Mellanöstern
- AI, sociala medier och demokrati
- Jämställd fred i Mellanöstern – är det möjligt?
- Vattendemokrati

Universitetets program finns på lu.se/almedalen

Det blev lyckat och sedan dess har det rullat på i olika format, säger hon.

Caroline Runéus poängterar att det inte handlar om att åka dit, göra sin grej och åka hem. Väl i Visby gäller det att ta vara på möjligheterna.

– Bättre plats för omvärldsbevakning, diskussioner och samverkan i koncentrerad form har jag svårt att föreställa mig. Men att varje år diskutera syftet med universitetets medverkan är viktigt. Nya arenor uppstår och en vacker dag kanske det är på en av dem vi ska närvara i stället.

JESSIKA SELLERGREN

Sanna Trygg är projektledare för Our Future City. FOTO: JERKER JACOBSSON

Forskningsfestival med hållbara städer i fokus

I början av juni arrangerar Campus Helsingborg forskningsfestivalen Our Future City, ett Almedalen i miniformat med fokus på hållbara städer och samhällen.

Our Future City är universitetets bidrag till stadsmässan H22 i Helsingborg. Under fyra dagar, 7–10 juni, arrangerar Campus Helsingborg populärvetenskapliga panelsamtal mellan forskare och representanter för näringslivet och offentlig sektor på en stor scen på innergården. Samtalen riktar sig till allmänheten och livesänds av såväl Lunds universitet som Helsingborgs Dagblad vars politiska chefredaktör Heidi Avellan modererar de flesta panelsamtalen.

– Med de här fyra dagarna testar Campus Helsingborg något nytt. Om det faller i god jord hoppas vi att det kan bli ett återkommande arrangemang som universitetet satsar på. Vi skulle gärna även framöver arrangera den här typen av forskningsfestival, säger Sanna Trygg, kommunikationsansvarig för Campus

Helsingborg och projektledare för Our Future City.

Forskarna har till stor del själva bestämt vilka teman som ska prägla de fyra dagarna, som alla är baserade på Agenda 2030 med fokus på framtidens städer och samhällen. Förhoppningen är att åhörarna efter att ha tagit del av panelsamtalen är lite kunnigare om såväl utmaningar som möjligheter.

Bland programpunkterna märks exempelvis modevetenskapliga studierådets samtal om hållbart mode där bland andra Swedish Fashion Council deltar. Ett annat panelsamtal handlar om varför människor ofta är arga på internet och omöjliggör en sansad debatt.

– Jag tycker det är riktigt coolt att våra studenter står på en scen och leder ett samtal. Sedan är det ju val i höst så ett bra tips är panelsamtalet om hur det demokratiska samtalet egentligen fungerar på internet, säger Sanna Trygg.

Programmet för Our Future City finns på ch.lu.se/forskning/our-future-city-h22/

JAN OLSSON

Magdalena Anderssons första sju timmar vid makten inspirerade tåget och revyn Revylotion.

Antivaxxare (ovan) och studenter i Showen (nedan).

Barnevalens genomgående välspelade och roliga Hotell Electrolyx utspelade sig i ett kylskåp ("Kallt välkomna!") där temperaturen plötsligt började stiga – en finurlig klimatblinkning med möjliga konsekvenser. Allt redde dock upp sig på slutet.

Katastrofalkarnevalen slog alla rekord

KARNEVAL. Efter två års pandemi och med ett högst osäkert världsläge kunde valet av tema för årets Lundakarneval knappast ha varit mer välfunnet – Katastrofalkarneval!

Vanligtvis brukar cirka 5 000 studenter vara med och skapa Lundakarnevalen, men i år var intresset rekordstort – 7 845 ideellt arbetande studenter stod bakom arrangemanget. Det kom också rekordmånga besökare, och det utan att det blev extra stök för polisen.

Karnevalens fyndiga nöjen och karnevalståg brukar vara något av en tidsspegel. En högaktuell person som LUM:s utsända dock knappt märkte av (men kan ha missat) var Putin. Å andra sidan dök statsminister Magdalena Andersson upp både i tåget, revyn, på konstifik tavla och i tombolaboden "Maggans första dag på jobbet". Hennes inledande statsministerperiod på sju timmar kändes nog som en mer lättskojad katastrof än invasionen av Ukraina.

Pandemin var annars den stora inspi-

ratören med bland annat antivaxxervagn (fast här handlade det mer om besatthet av kroppsbehåring), coronaanpassat studentflak och vagn om Boris Johnsons förbudna pandemifestande. På karnevalsområdet märktes bland annat Tegnells Angels och Hamsterburen (om hamstring).

Klimat och energi var katastrofala ämnen som inte gick att undgå att beröra, men här hade en karnevalsvagn lösningen – kälkraft!

Domkyrkan, med sina för tillfället stymrade torn, var en passande katastrofbakgrund till karnevalsområdet och dök också upp hela tre gånger i karnevalståget.

Annat tidstypiskt som skojades om var padel, #FreeBritney, Oscarsgalan 2022 och containerfartyget som fastnade i Suezkanalen och stoppade världshandeln.

På det hela taget var det en befriande helg med glatt humör, proffsiga scenshower och människor som för första gången på länge inte brydde sig om det blev lite trångt.

TEXT & SCENFOTO: PETRA FRANCKE
TÅGFOTO: JOHAN PERSSON

Tåget var rekordlångt och innehöll som alltid många musikaliska inslag.

Cirkusens skönsjungande hantverkare – Lunds Studentsägare!

Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund

är en av landets äldsta vetenskapliga akademier. Sällskapet instiftades 1772 och är en akademi för naturvetenskap, medicin och teknik.

Sällskapets uppgift är att **stödja vetenskapen** inom sina områden, vilket sker genom att utdela forskningsanslag och vetenskapliga priser, men också genom att anordna offentliga vetenskapliga symposier och föredrag med avsikt att belysa vetenskapens betydelse för samhällslig utveckling.

År 2022 firar Sällskapet sitt **250-årsjubileum** med att bland annat anordna ett flertal symposier och offentliga föredrag (se nedan).

Vidare information om dessa kan erhållas från Sällskapets hemsida. Många av evenemangen kommer att live-sändas.

Offentliga föredrag

i samband med Sällskapets sammanträden: 6/2, 16/3, 6/4, 19/5, 5/10, 9/11

Årets symposier

Symposium om medicin och humaniora	11/4
Sällskapets Rausingsymposium med temat "Får man forska om allt?"	17/5
Tvårvetenskapligt symposium "Cancer och evolution"	6 – 7/9
Fyra aftnar om klimatet	19/9, 3/10, 31/10, 14/11
Sällskapets Barbro B Johanssons symposium "Den balanserade hjärnan"	21/9
Medicin och humaniora – Philip Sandblom Prize Lecture	4/10
Sandblomdagen "Att åldras – på gott och ont"	27/10
Symposium "Vad vi kan och inte kan – Frågor kring framtidens mat?"	23/11
Tvårvetenskapligt symposium "Vad vi vet och inte vet"	1/12

Per Alm

Ständig sekreterare och skattmästare

Stortorget 6, 222 23 Lund, 046-13 25 28

www.fysiografen.se eller kansli@fysiografen.se

KUNGL. FYSIOGRAFISKA SÄLLSKAPET I LUND
AKADEMI FÖR NATURVETENSKAP, MEDICIN OCH TEKNIK

Givande med utbyte inom EUGLOH

UTBYTE. EUGLOH, utbytessamarbetet mellan ett antal europeiska universitet växer. Tidigare i vår besökte Mafalda Leite från universitetet i Porto Lund. LUM passade på att fråga henne vad man ska tänka på om man vill göra som hon och besöka ett av samarbetsuniversitetet.

Mafalda Leite är kommunikator vid den tekniska fakulteten vid universitetet i Porto. Genom EUGLOH, The European University Alliance for Global Health, besökte hon Lunds universitet under några intensiva dagar. Hon rekommenderar fler att göra som hon och besöka ett av samarbetsuniversitetet i Frankrike, Portugal, Tyskland och Ungern. En lista som inom kort utökas med universitet i Norge, Spanien och Serbien.

– Absolut. Jag skulle gärna göra det en gång till, säger hon.

Alla vid Lunds universitet, studenter såväl som anställda, har möjlighet att besöka ett av universitetet inom EUGLOH. Syftet med alliansen är att utveckla tvärvetenskapliga aktiviteter, främst sådana med koppling till folkhälsa och välbefinnande.

För att få ut så mycket som möjligt av ett besök på ett av alliansuniversitetet är

Mafalda Leite är nöjd med sitt LU-besök.

det viktigt att planera i förväg, tipsar Mafalda Leite.

– Det är viktigt att planera hela besöket och kontakta alla människor man vill träffa, boka in mötena och förbereda sig.

Efter att ha kommit tillbaka till Porto är hon mer än nöjd med dagarna i Lund.

– För mig gav det nya perspektiv på arbetet. Bland annat fick jag idéer som kan hjälpa mig att nå ut och kommunicera mer effektivt.

På Medarbetarwebben finns information om EUGLOH.

TEXT & FOTO: JAN OLSSON

Cancer tema för panelsamtal och symposium

Den 5 september arrangerar Kungliga Fysiografiska Sällskapet ett föredrag av Joel Brown, ekolog och cancerforskare, och ett panelsamtal kring hur vi skulle kunna förstå cancer och utvecklingen av flercelligt liv med nya ögon. Lars Mogensen, journalist, är värd för diskussionen med författaren Nina Burton, beräkningsbiologen Itai Yanai, filosofen Walter Veit och sociologen Bron Szerzynski. Språket är engelska och alla är välkomna kl 15.00–17.00 i aulan i Universitetshuset. Gratis och öppet för alla!

De följande två dagarna, 6–7 september, följer Kungliga Fysiografiska Sällskapets jubileumssymposium "Cancer, flercellighet och komplexa system". Symposiumet hålls på Grand Hotel och är öppet för forskare – särskilt yngre forskare uppmuntras att delta. För denna del av symposiet krävs registrering i förväg till en mindre avgift som täcker lunch under de två dagarna, se fysiografen.se

EU-dagar i september

Lunds universitet är medarrangör av de årliga EU Days Lund 2022, som hålls i Lund den 20–21 september. Evenemanget förlängs i år till två dagar för att möta fjolårets stora intresse.

EU Days Lund är en öppen mötesplats för dialog och utbyte av idéer om Europas och Sveriges framtid. På EU-dagarna möts Lunds representanter från offentlig sektor, industri, akademi, EU-institutioner, studenter och allmänhet för nätverkande och kunskapsutbyte.

Gemensamma europeiska samhällsutmaningar kommer att diskuteras utifrån hur de påverkar samhället och näringslivet i Skåne och Lund, men också i relation till hur vår region bidrar till Europas framtid. EU Days Lund 2022 arrangeras av Lunds kommun, Lunds universitet och Europeiska kommissionens representation i Sverige i samarbete med flera medarrangörer. Läs mer på lu.se/evenemang/eu-days-lund-2022

LUM:s utgivningsplan hösten 2022

	Manusstopp	Utkommer
LUM 4	31 augusti	22 september
LUM 5	12 oktober	3 november
LUM 6	23 november	15 december

Göran Larsson bland utställningens fiktiva studenter från olika epoker.

FOTO: PETRA FRANCKE

Experiment i Vattenhallen.

FOTO: ANNIKA NYBERG

Sommarlovsöppet i Vattenhallen

Under sommarlovet har Vattenhallen öppet för allmänheten tisdag–lördag 21 juni–13 augusti, klockan 10.00–16.00 (dock stängt under midsommarhelgen).

Utöver diverse inom- och utomhusaktiviteter, shower och planetarium visas följande utställningar:

- Barnrummet – Hjärnrummet en upplevelse för de yngsta.
- Jorden och klimatet genom tiderna
- AI – en utställning om framtidens intelligens.
- Skjuta protoner och kittla elektrooner – om ESS och MAX IV.
- Tarmkanalen – en upplevelse om vår matsmältning.

För mer info se vattenhallen.lu.se

Workshop i Skulpturparken

Den 30 juni kl 13.00–15.00 håller Skisersnas Museum en skapande verkstad i Skulpturparken. I sommar inspireras den skapande verkstaden av museets pågående utställning "The Return of Finsta." Vad kan street art och graffiti vara? Vad är skillnaden? Museets pedagog målar konturlinjer på fyra plank och deltagarna fortsätter att färdigställa målningarna. För alla åldrar från cirka fem år. Gratis.

disputationer.

För kommande disputationer vid Lunds universitet, se lu.se/lup/disputations

Universitetets regalier visas på Historiska museet

UNIVERSITESHISTORIA. Den sista maj öppnade utställningen "Lunds universitet – historia och historier" på Historiska museet. I minst ett och ett halvt år framåt kommer universitetets regalier att kunna beskådas av allmänheten.

Regalierna, det vill säga silverspirorna och de två försilvrade nycklarna som skänktes i samband med invigningen 1668 ställs ut tillsammans med rektorskedjan som inte är av lika tidigt datum. Dessutom biskop Peder Winstrups vinkanna som kan ha kommit till användning när kung Karl X Gustav besökte Lund och biskopen kort tid efter freden i Roskilde 1658.

– Det var då som biskopen för första gången ventilerade tankarna på ett universitet i Lund. Han trakterade säkert kungen med vin ur den här kannan, så det är ett ikoniskt föremål, berättar Göran Larsson, ordförande i Historiska museets styrelse och vice ordförande i Lunds universitetshistoriska sällskap.

– Detta är första gången som allmänheten får se de här unika föremålen tillsammans och får berättelsen bakom dem, så att de sätts in i sitt sammanhang.

Efter grundandet vandrar besökaren vi-

dare och serveras universitetets historia kronologiskt. Ett inslag i utställningen blir de fiktiva historiska studenter som i sig utgjorde en liten utställning vid universitetets 350-årsjubileum.

Vägen fram till invigningen har inte varit spikrak. När den universitetshistoriska utställningen försvann från Lindforska huset på Kulturen var tanken att bygga upp en permanent utställning på andra våningen i Kungshuset. Den planen skrinlades när det blev beslutat att Kungshuset skulle byggas om för universitetsledningen och dess staber. Efter det var planen en utställning i Universitetshuset, men det blev inte heller verklighet.

– Det här är en tillfällig utställning som håller åtminstone hela 2023. Jag hoppas att den väcker intresse både bland allmänheten och inom universitetet så att vi kan få en permanent universitetshistorisk utställning i framtiden, säger Göran Larsson.

Utställningen finansieras av Lunds universitet tillsammans med Lunds universitetshistoriska sällskap. I samband med historiedagarna i Lund arrangeras den 5 juni en visning. Fler visningar följer längre fram. Aktuell information finns på Historiska museets hemsida historiskamuseet.lu.se

JAN OLSSON

Framtidens innovationer

500 000 KRONOR TILL IDÉER SOM KAN GÖRA SKILLNAD

Har du en idé som kan skapa samhällsvärde? Som kan bli en ny tjänst, en ny produkt eller kanske en lösning som gör något som redan finns så mycket bättre?

Tillsammans med Sparbanken Skåne delar Lunds universitet ut 500 000 kronor till studenter och anställda med idéer som är så bra att de kan bli framtidens innovationer. Vi välkomnar idéer och projekt inom samtliga discipliner. Det kan handla om en idé som drivs med samhällsnytta eller systemförändring som främsta mål, eller en idé för en kommersiell marknad.

Sista ansökningsdag 10 augusti.

Läs mer och sök på www.innovation.lu.se/framtidensinnovationer

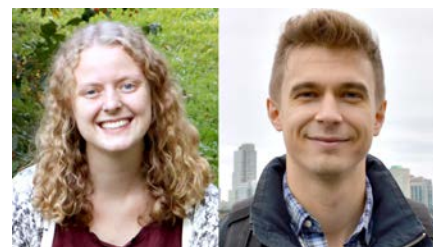

LU Innovation

THE LINK BETWEEN
ACADEMIA AND BUSINESS

hänt.

Gjendine Voss och Johannes Byrling.

Cancerforskare får pris för bästa avhandling

Gjendine Voss och **Johannes Byrling** tilldelas Anna-Greta Crafoords pris för bästa avhandling 2021 vid Medicinska fakulteten vid Lunds universitet. Pris och utmärkelse får de unga forskarna för sina studier med betydelse för framtida diagnostik, prognos och behandling av prostatacancer och cancer i gallvägarna.

Öppningsevent

5 september 2022

Cancer, flercellighet och komplexa system

Ett föredrag och en paneldiskussion om behov och utmaningar att förstå komplexa problem, såsom cancer, med tvärvetenskap. Med Joel Brown, Nina Burton, Itai Yanai, Walter Veit, Bron Szerzynski och modererat av Lars Mogensen.

Universitetsaulan, Lund,
kl. 15:00-18:00

Ingår i vårt 250-årsjubileum

KUNGL. FYSIOGRAFISKA SÄLLSKAPET I LUND
AKADEMI FÖR NATURVETENSKAP, MEDICIN OCH TEKNIK

Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund som instiftades 1772 är en av landets äldsta kungliga vetenskapliga akademier. Sällskapet är en akademi för naturvetenskap, medicin och teknik. Sällskapet delar årligen ut cirka 30 miljoner kronor i forskningsanslag och vetenskapliga priser.

Linus Dahlander.

Stort ekonomipris till strateg i Berlin

Under Ekonomidagen i maj tog **Linus Dahlander**, professor i strategi vid ESMT i Berlin emot Jan Söderbergs pris i ekonomi på en miljon kronor. Det har delats ut under femtio år till en framstående forskare inom ekonomi- och management. Pristagaren föreläste under dagen på temat öppen innovation. Hans forskning spänner över ett brett fält kopplat till innovation och entreprenörskap.

Internationell kvalitetsstämpel till cancersamarbete

Skåne University Hospital Cancer Centre har ackrediterats som ett Comprehensive Cancer Centre och blir därmed ett av 24 centrum med den kvalitetsstämpeln. För att bli ackrediterad krävs det att centrumet bedriver omfattande forskning inom cancer.

Att vara ett ackrediterat Comprehensive Cancer Centre innebär att man uppfyller europeiska kvalitetsstandarder i fråga om bemötande, prevention, diagnos, behandling, rehabilitering samt forskning, undervisning och utbildning. **Anders Bjartell**, överläkare inom urologi på Skånes universitetssjukhus och professor vid LU, betonar vikten av att få ut forskningsresultat snabbt till patienterna.

Ny ledamot i Klimatpolitiska rådet

Henrik Smith, professor i biodiversitet och verksam vid Centrum för miljö- och klimatvetenskap (CEC) och Biologiska institutionen har av regeringen utsetts till ny ledamot i Klimatpolitiska rådet som är ett oberoende tvärvetenskapligt expertorgan som utvärderar regeringens samlade klimatpolitik. Rådet har åtta ledamöter och lundaprofessorn **Markku Rummukainen**s förordnande löper ut den 1 juli då Henrik Smith tillträder

Det vinnande laget.

Lundajurister tog hem vinsten i EU-rätt

Moot court-laget från Juridiska fakulteten i Lund har vunnit den mycket prestigefyllda ELMC-tävlingen i EU-rätt som hölls vid Europeiska unionens domstol inför domstolens domare den 6 maj. Laget från Lund bestod av studenterna **Annika Consiglio**, **Beatrice Anna Klingener**, **Rebecka Nordblad** och **Fleur Westenend**. Professor **Xavier Groussot** har varit ansvarig för den förberedande träningen vid fakulteten och har coachat laget tillsammans med doktorand **Agné Oseckyté** och universitetslektor **Anna Tzanaki**. Detta är första gången som Lund vinner tävlingen som ett lag, vilket är den mest prestigefyllda kategorin.

Alexandra Nikoleris.

Nytt hållbarhetspris till "storyteller" inom miljö och energi

Det nya priset Lund University Agenda 2030 Award, syftar till att uppmuntra hållbarhetsforskare vid universitetet till nytänkande och samarbete över ämnesgränser. Utmärkelsen riktas till forskare som är i den tidiga delen av karriären och är ett samarbete mellan Forskarskolan Agenda 2030 vid LU och Elis Textil Service AB. Utöver äran får pristagaren 25 000 kronor och den första att erövra priset är **Alexandra Nikoleris**, biträdande universitetslektor vid Miljö- och energisystem. Hon prisas för sitt nyskapande arbete med att utforma kreativa och hållbara framtidsscenarioer och var en av flera forskare som utvecklade Carbon Ruins-utställningen, som har visat tusentals människor runt om i världen hur en fiktiv framtid kan se ut där övergången från det fossila samhället redan har skett. Hon var även med och initierade en tävling för klimatfiktion, Anthropo-Scenes, som har fått in fiktiva berättelser från hela världen.

Nytt bokkontrakt om mänskliga rättigheter

Docent **Vladislava Stoyanova** vid Juridicum har erbjudits ett bokkontrakt av Oxford University Press för sin bok "Positive Obligations under European Convention on Human Rights: Within and Beyond Boundaries". Boken utgår från hennes projekt finansierat av Ragnar Söderbergs stiftelse.

Hallå Jessica Hård Svensson...

... chef för Studenthälsan som efter en genomlysning häromåret fick ett nytt uppdrag som bland annat går ut på att arbeta mer förebyggande, bli lättillgängligare och samordna sig med resten av universitetet.

Hur mår studenterna?

– Majoriteten mår väl visar nationella undersökningar, men det finns de som har det tufft med studier och livet. För många är det svårt med klivet in i vuxenvärlden.

Ert uppdrag begränsar sig till att hjälpa dem vars ohälsa är studie-relaterad. Hur drar ni den gränsen?

– Vi har en rutin med ett första besök då studenten får träffa en av våra medarbetare som gör en bedömning om det är vi som ska ge det fortsatta samtalsstödet eller om vi ska skicka studenten vidare till vårdcentralen eller psykiatri.

Hur har pandemin påverkat studenternas mående?

– Vi upplever inte ett ökat söktryck, men ensamhetsproblematiken har kommit upp mer. Och inte minst bland de internationella studenterna.

Ett av era fokusområden är alkohol och droger. Hur tror ni att Lundakarnevalen påverkat studenterna?

– De som jobbat hos oss länge vet att hösten blir jobbig för de studenter som jobbat mycket med karnevalen och inte

hunnit med sina studier. Vi har också gjort en film i förebyggande syfte som handlar om hur man kan festa smart.

Hur arbetar ni i övrigt med ert förebyggande uppdrag?

– Vi har flera öppna digitala föreläsningar om exempelvis stress. Under förra året gjorde vi också om vår webb. Där kan studenter nu få tips och råd om vad man kan göra för att undvika att må dåligt under studieperioden.

Hur är intresset för era öppna föreläsningar?

– Det är ofta många som anmäler sig – men tyvärr dyker inte alla upp.

Ni är tretton anställda som ska serva uppemot 46 000 studenter och har uppmanats att bli mer tillgängliga. Har ni lyckats med det?

– Ja, vi har jobbat mycket med tillgängligheten och vi har nått målet att den som söker ska få ett första besök inom en vecka och fortsatt samtalstid inom tre veckor. I år är dessutom första gången vi har sommaröppet med olika aktiviteter.

Ett annat förbättringsområde var samordningen. Hur arbetar ni med den?

– Även där har vi tagit ett stort kliv framåt. Vi har två samordnare som arbetar med att driva verksamhetsutvecklingen framåt tillsammans med mig och övriga medarbetare. Vi har utsedda kontaktpersoner gentemot varje fakultet och kår. På vissa fakulteter har vi kommit en bra bit på väg och på andra har vi mer att jobba med.

Ni har ytterligare en samordningstjänst på gång?

– Ja, och den gäller studenternas arbetsmiljö vilket kommer innebära mycket samarbete med fakulteterna och med universitetets team för systematisk arbetsmiljö, SAM. Liksom ännu mer samarbete med kårerna. Vi tror att den tjänsten blir en bra brygga mellan oss och utbildningsorganisationen. Informationen vi får när vi arbetar mer systematiskt med studenternas arbetsmiljö hjälper oss att rikta främst våra förebyggande insatser rätt.

MARIA LINDH